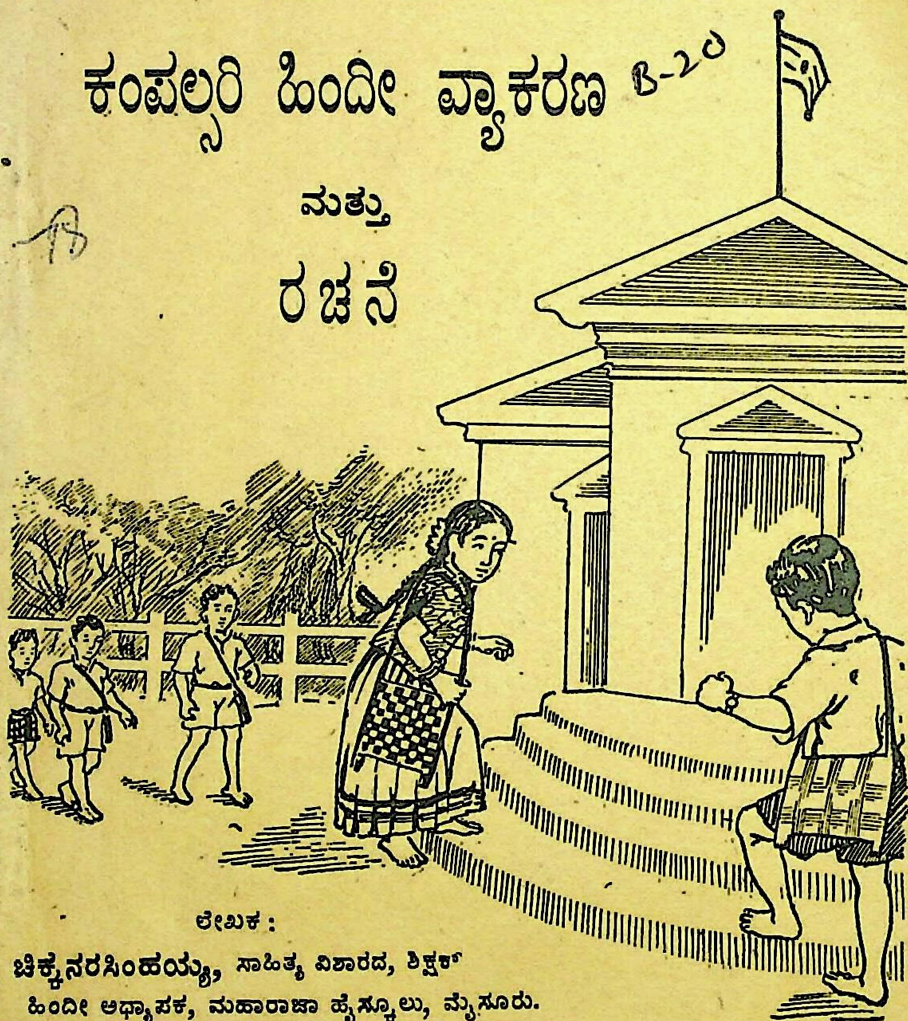
As per approved Syllabus of D. P. I. for Compulsory Hindi Grammar in Primary VI and VII standards, high school VIII, IX and X standards and T. C. H. and T. C. L. in the Mysore State.

ಕಂಪಲ್ಸರಿ ಹಿಂದೀ ವ್ಯಾಕರಣ

ಮತ್ತು

ರಚನೆ

ಲೇಖಕ :

ಚಿಕ್ಕನರಸಿಂಹಯ್ಯ, ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶಾರದ, ಶಿಕ್ಷಕ್

ಹಿಂದೀ ಅಧ್ಯಾಪಕ, ಮಹಾರಾಜಾ ಹೈಸ್ಕೂಲು, ಮೈಸೂರು.

ಮುನ್ನುಡಿಕಾರರು :

ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ಸಿ. ದಾಸಪ್ಪ, B.A., LL.B., M.P.

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಮೈಸೂರು ರಿಯಾಸತ್ ಹಿಂದೀ ಪ್ರಚಾರ ಸಮಿತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಬೆಲೆ : 75 ನ.ಪೈ.

ಮೆಚ್ಚುನುಡಿ

ಶ್ರೀ ಚಿಕ್ಕನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರು ಬರೆದಿರುವ ಈ ಹಿಂದೀ ಸರಳ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾದುದಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಒತ್ತಾಯಪಾಠ (Compulsory)ವಾಗಿ ಓದುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಇದರಿಂದ ಬಹುಮಟ್ಟಿನ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಯ ಈ ವ್ಯಾಕರಣವು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆಂದು ನಾನು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಹೆಚ್. ಸಿ. ದಾಸಪ್ಪ,

ಬೆಂಗಳೂರು
6-8-52

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಿತಿ
ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ರಿಯಾಸತ್ ಹಿಂದೀ ಪ್ರಚಾರಸಮಿತಿ.

ಎರಡನೆಯ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಮುದ್ರಣ

ಈ ಸರಳ ವ್ಯಾಕರಣ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಮೂರು ತರಗತಿಗಳ ಕಂಪಲ್ಸರಿ ಹಿಂದೀ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ 1954-55 ಮತ್ತು 55-56ನೇ ವರ್ಷದ ವ್ಯಾಕರಣ ವಿಷಯದ ವ್ಯಾಸಂಗ ಪುಸ್ತಕವನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿರುವ ಹಿಂದೀ ಟೆಕ್ಸ್ಟ್ ಬುಕ್ ಕಮಿಟಿಯವರಿಗೂ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಮಾನ್ಯ ಡಿ.ಪಿ.ಐ. ಸಾಹೇಬರವರಿಗೂ ನಾನು ಚಿರಋಣಿ.

ಪುಸ್ತಕ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವು ನೀಡಿದ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರುಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜು ಹಿಂದೀ ಲೆಕ್ಚರರ್ ಆದ ಶ್ರೀ ಎಂ. ದೇವೇಗೌಡ ಎಂ.ಎ. ಯವರಿಗೂ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಣಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಎಚ್. ರಾಮರಾವ್, ಬಿ.ಎಸ್‌ಸಿ. ಯವರಿಗೆ ನನ್ನ ಅನಂತ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಮಂಡ್ಯ
1-6-54

ಚಿನ

ಪರಿಷ್ಕೃತ ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ

ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಂಪಲ್ಸರಿ ಹಿಂದೀ ಸರಳ ವ್ಯಾಕರಣವೆಂಬ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಹೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿದ್ದೆನು. ಅಂದು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದ ಪೂರ್ವಭಾವಿಸಿದ್ಧತೆಯ ಪಾಠದ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಮಕ್ಕಳು ಹಿಂದೀ ಕಲಿಯುವ ಧಾಟಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೀ ವ್ಯಾಕರಣಾಂಶವನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸಿ ಬೋಧನೆಗನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಬರೆಯ ಬೇಕೆಂಬ ಹಿರಿಯ ಹಂಬಲದಿಂದ ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತನಾದೆನು. ಅಂದು ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಿದ್ದ ಪ್ರತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲ ಒಂದು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಮುಗಿದು ಹೋದುದಿರಲಿ, ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ಇಡೀ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಮೂರೂ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಅದು ವ್ಯಾಕರಣದ ಟೆಕ್ಸ್ಟ್ ಬುಕ್ ಆಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿತು.

ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಹಿಂದೀ ಬೋಧನಾಕ್ರಮದ ಅನುಭವ ಹೆಚ್ಚಿದ ಮೇಲೆ ಹಾಗೂ ಹಿಂದೀ ಶಿಕ್ಷಕ್ ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಆಸೆ ಇಂದು ಫಲಿಸಿದೆ. ಅಂದಿನ ಪ್ರಚೋದನೆಯ ತಿರುಳಿಗಿಂತ ಇಂದಿನದು ತೀರಾ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು ವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ವಾಗಿದೆ. ಅಂದು ವ್ಯಾಕರಣಾಂಶವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಲಿಸುವಾಗ ಮೊದಲು ನಿಯಮ ಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ ಹೇಳಿ ಅನಂತರ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೃಷ್ಟಿ ಇಂದು ದೂರವಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಈ ಪರಿಷ್ಕರಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದಾ ಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮವನ್ನು ಮಕ್ಕಳೇ ನಿರ್ದೇಶಿಸುವಂತಹ ರಚನಾಕ್ರಮವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲಾಖೆಯ ಹೊಸ ಸಿಲಬಸ್ ಅನುಸರಿಸಿ ಪ್ರೈಮರಿ 6, 7, ಸ್ಟ್ಯಾಂಡರ್ಡ್‌ಗಳ ಹಾಗೂ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ 8, 9, 10 ನೆ ಸ್ಟ್ಯಾಂಡರ್ಡ್‌ಗಳ ಮತ್ತು T. C H, T. C. L ಗಳ ಕಂಪಲ್ಸರಿ ಹಿಂದೀ ವ್ಯಾಕರಣ ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಯುವಿಕೆಯ, ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ತಜ್ಞರೂ, ಪ್ರಾಜ್ಞರೂ, ಅನುಭವಿಗಳೂ ಆದ ಹಿಂದೀ ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆಯ ಉಪಯೋಗಗಳನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದಾದರೆ ನನ್ನ ಈ ಪರಿಶ್ರಮವು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ನುರಿತ ಹಿಂದೀ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಪ್ರೇಮಿಗಳ ಸಂದೇಶ ವನ್ನೂ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮಾನ್ಯ ಮಾಜಿ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ, ಮೈಸೂರು ರಿಯಾಸತ್ ಹಿಂದೀ ಪ್ರಚಾರ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಮತ್ತು ಲೋಕ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರೂ ಆದ ಶ್ರೀಮಾನ್ H. C. ದಾಸಪ್ಪ, B.A ; L.L.B.M.P. ರವರು ಮೆಚ್ಚು ನುಡಿಯಿಂದ ಹರಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೂ ಕರಡುಪ್ರತಿಯನ್ನು ಓದಿ ನೋಡಿ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ಶ್ರೀ. ಜಿ. ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ರವರಿಗೂ ನನ್ನ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು.

10–7–1963 ಚಿನ

ಮೈಸೂರು

ಮೈಸೂರು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ 62-63 ಮತ್ತು 63-64ರ ಸಿಲಬಸ್

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರನೆಯ ತರಗತಿಗೆ

1 ನಾಮಪದ—2 ಲಿಂಗ--3 ವಚನ—4 ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು (ಕಾರಕ ಚಿಹ್ನೆ) 5 ಸರ್ವನಾಮ, ಪುರುಷವಾಚಕ :— ಉತ್ತಮ, ಮಧ್ಯಮ, ಅನ್ಯ — ನಿಶ್ಚಯ ವಾಚಕಸರ್ವನಾಮ—6 ಕಾಲಗಳ ಪ್ರಯೋಗ, ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲ, ಭೂತಕಾಲ, ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ—7 (1) ಯೋಜಕ (ಸಮುಚ್ಚಯ ಬೋಧಕ) (2) ವಿಸ್ಮಯಾದಿ ಬೋಧಕ.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಏಳನೆಯ ತರಗತಿಗೆ

1 ಪುನರಾವರ್ತನೆ—2 ನಾಮಪದ ಮುಂದುವರಿಯುವಿಕೆ—3 ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ವಚನ ಮುಂದುವರಿಯುವಿಕೆ—4 ಸರ್ವನಾಮಗಳು—ಸಂಬಂಧ ವಾಚಕ ಸರ್ವನಾಮ, ಪ್ರಶ್ನವಾಚಕ ಸರ್ವನಾಮ, ಅನಿಶ್ಚಯ ವಾಚಕ ಸರ್ವನಾಮ—5 ವಿಶೇಷಣ— 6 ಸಂಯುಕ್ತ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಪ್ರಯೋಗ—7 ಚಾಹಿಯೆ ಪ್ರಯೋಗ—8 ಕಾಲಗಳ ಮುಂದುವರಿಯುವಿಕೆ — 9 ಕ್ರಿಯಾ ವಿಶೇಷಣ — 10 ವಾಕ್ಯಾಂಶಗಳು ಮತ್ತು ವಾಗ್ಧಾರೆಗಳು—11 ಕರ್ತೃವಾಚ್ಯ, ಕರ್ಮವಾಚ್ಯ—12 ವಾಕ್ಯಭೇದಗಳು, ಸರಲವಾಕ್ಯ, ಮಿಶ್ರಿತ ವಾಕ್ಯ, ಸಂಯುಕ್ತ ವಾಕ್ಯ.

ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಎಂಟನೆಯ ತರಗತಿಗೆ

Applied Grammar :—ವಾಕ್ಯಾಂಶಗಳು, ವಾಗ್ಧಾರೆಗಳು, ಸಾಧಾರಣವಾಗಿರುವ ವ್ಯವಹಾರದ ಪರಿಚಯ—1 ನಾಮಪದ—2 ವಚನಗಳು—3 ಸರ್ವನಾಮಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಭೇದಗಳು—4 ಕ್ರಿಯಾ ವಿಶೇಷಣ—5 ವಿಶೇಷಣ—6 ಸಮುಚ್ಚಯ ಬೋಧಕ—7 ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು.

ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ತರಗತಿಗೆ

1 ಕ್ರಿಯಾಪದ—2 ವಿಧಿರೂಪ—3 ಕಾಲಗಳ ಪರಿಚಯ— 4 ಸಂಯುಕ್ತ ಕ್ರಿಯೆ— 5 ಪ್ರಯೋಗ—6 ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ ರೂಪಗಳು—7 ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪಗಳು.

ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಹತ್ತನೆಯ ತರಗತಿಗೆ

1 ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಪ್ರಯೋಗ—2 ಸಂಯುಕ್ತ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಪ್ರಯೋಗ— 3 ಚಾಹ್ ಮತ್ತು ಚಾಹಿಯೆಗಳ ಪ್ರಯೋಗ—4 ವಾಚ್ಯಗಳು ಅವುಗಳ ಭೇದಗಳ ಪ್ರಯೋಗ—5 ನಿತ್ಯತಾ ಬೋಧಕಗಳು—6 ಕರನಾ, ಹೋನಾಗಳ ಪ್ರಯೋಗ— 7 ಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಿಚಯ—8 ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಾಕರಣದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಯೋಗಗಳು— 9 ಪುನರಾವರ್ತನೆ—ಇತ್ಯಾದಿ.

ಟಿ. ಸಿ. ಎಚ್. ಮತ್ತು ಟಿ. ಸಿ. ಎಲ್.

ಈ ಸಿಲಬಸ್‌ನ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಕರಣಾಂಶಗಳೂ ಈ ಮೇಲಿನ ಸಿಲಬಸ್ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ಆ ಕಾರಣ ಪುನಃ ಅಲಾಯಿದಾ ಅವನ್ನು ಬರೆದಿಲ್ಲ.

विषय सूची ವಿಷಯ ಸೂಚಿಕೆ

ಜೈ ಹಿಂದ್
ಕಂಪಲ್ಸರಿ ಹಿಂದೀ ವ್ಯಾಕರಣ ಮತ್ತು ರಚನೆ

---

1. अक्षरमाला (ವರ್ಣಮಾಲೆ)
(*LETTERS*)

स्वर ಸ್ವರ

ಅ	ಆ	ಇ	ಈ	ಉ	ಊ
अ	आ	इ	ई	उ	ऊ

ಋ	ಏ	ಐ	ಓ	ಔ
ऋ	ए	ऐ	ओ	औ

योगवाह ಯೋಗವಾಹಗಳು

ಅಂ	ಅಃ
अं	अः

व्यंजन ವ್ಯಂಜನಗಳು

ಕ	ಖ	ಗ	ಘ	ಙ
क	ख	ग	घ	ङ
ಚ	ಛ	ಜ	ಝ	ಞ
च	छ	ज	झ	ञ
ಟ	ಠ	ಡ	ಢ	ಣ
ट	ठ	ड	ढ	ण
ತ	ಥ	ದ	ಧ	ನ
त	थ	द	ध	न
ಪ	ಫ	ಬ	ಭ	ಮ
प	फ	ब	भ	म

ಯ	ರ	ಲ	ವ	ಶ	ಷ	ಸ	ಹ
य	र	ल	व	श	ष	स	ह

ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಕ್ಷರಗಳು 46. ಅಕ್ಷರವನ್ನು ವರ್ಣವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯನ್ನು ದೇವನಾಗರಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗಳೂ ಸಹ ಇದೇ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರ, ವ್ಯಂಜನ, ಯೋಗವಾಹ ಎಂದು 3 ವಿಧ.

ಈ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ ಮತ್ತು ಪುನಃ ಪುನಃ ಬರೆದು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರಿ :

अ उ आ ऊ

ओ अं औ अः

इ ई ङ भ ड ह

ख स भ म

ग ण त न

घ छ थ ध म

ट ठ ढ द

प ष फ ब

च ज झ

ऋ ए ऐ र ल श

ಅಭ್ಯಾಸ

ಈ ಪದಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ ಮತ್ತು ಪುನಃ ಪುನಃ ಬರೆದು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರಿ :

अब ಅಬ್	खल ಖಲ್	धन ಧನ್
आम ಆಮ್	गडबड ಗಡ್‌ಬಡ್	नरम ನರಮ್
इधर ಇಧರ್	घन ಘನ್	पर ಪರ್
ईख ಈಖ್	चर ಚರ್	फल ಫಲ್
उधर ಉಧರ್	छल ಛಲ್	बस ಬಸ್
ऊखल ಊಖಲ್	जन ಜನ್	भनक ಭನಕ್
ऋण ಋಣ್	झनक ಝನಕ್	मसनद ಮಸ್‌ನದ್
एक ಏಕ್	टल ಟಲ್	यश ಯಶ್
ऐनक ಐನಕ್	ठग ಠಗ್	रग ರಗ್
ओस ಓಸ್	डर ಡರ್	लगभग ಲಗ್‌ಭಗ್
औरत ಔರತ್	ढक ಢಕ್	शर ಶರ್
अंदर ಅಂದರ್	तक ತಕ್	षण ಷಣ್
अंतःकरण ಅಂತಃಕರಣ್	थल ಥಲ್	सब ಸಬ್
कमल ಕಮಲ್	दल ದಲ್	हम ಹಮ್

ಶಬ್ದಗಳ ಕೊನೆಯ ವ್ಯಂಜನವು ಅಕಾರಾಂತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಅರ್ಧಾಕ್ಷರದಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು.

ಮೂರಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಶಬ್ದದ ಕೊನೆಯ ಎರಡು ವ್ಯಂಜನಗಳು ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಅರ್ಧಾಕ್ಷರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ನಾಲ್ಕಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳು ಹ್ರಸ್ವ ವ್ಯಂಜನಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಅರ್ಧಾಕ್ಷರಗಳಂತೆ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು.

2. बारहखडी ಕಾಗುಣಿತ

अ आ इ ई उ ऊ ऋ ए ऐ ओ औ अं अः

– ा ि ी ु ू ृ े ै ो ौ ं ः

क का कि की कु कू कृ के कै को कौ कं कः

र रा रि री रु रू रे रै रो रौ रं रः

ವ್ಯಂಜನಗಳಿಗೆ ಸ್ವರಗಳು ಸೇರಿ ಆಗುವ ಅಕ್ಷರಗಳು ಕಾಗುಣಿತ ಅಕ್ಷರಗಳು. (बारहखडी)

ಕನ್ನಡದಂತೆಯೇ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಂಜನಗಳಿಗೆ ಸ್ವರಗಳ ಬದಲು ಸ್ವರಚಿಹ್ನೆ (मात्रा) ಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಬರೆಯುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಅಭ್ಯಾಸ

a) ಮೇಲೆ ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೂ ಸ್ವರಚಿಹ್ನೆ ಹತ್ತಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

b) ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ ಮತ್ತು ಪುನಃ ಪುನಃ ಬರೆದು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿರಿ:

राम ರಾಮ್ | गुरु ಗುರು | हैदर ಹೈದರ್
माला ಮಾಲಾ | रूमाल ರೂಮಾಲ್ | पैसा ಪೈಸಾ
दिन ದಿನ್ | भूपाल ಭೂಪಾಲ್ | तोड ತೋಡ್
किताब ಕಿತಾಬ್ | कृपा ಕೃಪಾ | कौन ಕೌನ್
गाडी ಗಾಡೀ | अनृत ಅನೃತ್ | खिलौना ಖಿಲೌನಾ
इडली ಇಡಲೀ | पेड ಪೇಡ್ | हँस ಹಁಸ್
कुली ಕುಲೀ | केला ಕೇಲಾ | मंदिर ಮಂದಿರ್

3. संयुक्ताक्षर ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರ

ಒಂದನೆಯ ಕ್ರಮ :—ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಗೀಟುಳ್ಳ ವ್ಯಂಜನ ಗಳು :

ख + त = ख्त ಖ್ತ बख्तर ಬಖ್ತರ್
ग + य = ग्य ಗ್ಯ भाग्य ಭಾಗ್ಯ
ज + व = ज्व ಜ್ವ ज्वाला ಜ್ವಾಲಾ
न + म = न्म ನ್ಮ सन्मान ಸನ್ಮಾನ್
प + य = प्य ಪ್ಯ प्यारा ಪ್ಯಾರಾ
ब + य = ब्य ಬ್ಯ ब्याह ಬ್ಯಾಹ್
म + ल = म्ल ಮ್ಲ म्लान ಮ್ಲಾನ್
स + त = स्त ಸ್ತ पुस्तक ಪುಸ್ತಕ್

ಒಂದು ವ್ಯಂಜನಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ವ್ಯಂಜನವು ಸೇರಿ ಆಗುವ ಅಕ್ಷರವೇ ಒತ್ತಕ್ಷರ.

ಒತ್ತಕ್ಷರಗಳನ್ನು 5 ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಬಹುದು. ಒಂದನೆಯ ರೀತಿಯ ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ನಿಯಮ :—ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಗೀಟುಳ್ಳ ವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಯಾವುದಾದರೂ ವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರವನ್ನು ಸೇರಿಸುವಾಗ ಆ ಕಡೆಯ ನೇರವಾದ ಗೀಟನ್ನು ಬರೆಯದೆ ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು.

ಎರಡನೆಯ ಕ್ರಮ :—ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಗೀಟಿಲ್ಲದ ವ್ಯಂಜನ ಗಳು :

क + क = क्क ಕ್ಕ टक्कर ಟಕ್ಕರ್
ट + ट = ट्ट ಟ್ಟ टट्टी ಟಟ್ಟೀ
ड + ड = ड्ड ಡ್ಡ हड्डी ಹಡ್ಡೀ
द + द = द्द ದ್ದ गद्दी ಗದ್ದೀ

ನಿಯಮ :—ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಗೀಟಿಲ್ಲದ ವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಅದೇ ತರಹದ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಸೇರಿಸುವಾಗ ಮೊದಲನೆಯದರ ಕೆಳಗೆ ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು.

द + म = द्म ದ್ಮ पद्म ಪದ್ಮ
ड + ग = ड्ग ಡ್ಗ खड्ग ಖಡ್ಗ

ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ವ್ಯಂಜನದ ಕೆಳಗೆ (्) ಈ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಸೇರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಎರಡನೆಯ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಅದರ ಮುಂದೆ ಬರೆಯಬೇಕು.

ಮೂರನೆಯ ಕ್ರಮ :—ಅರ್ಕಾವತ್ತು

र + म = र्म ರ್ಮ धर्म ಧರ್ಮ
र + ग = र्ग ರ್ಗ सर्ग ಸರ್ಗ
र + व = र्व ರ್ವ पार्वती ಪಾರ್ವತಿ
र + प = र्प ರ್ಪ सर्प ಸರ್ಪ

र ಕಾರವು (ರೇಫವು) ಒತ್ತಕ್ಷರದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾಗಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಷರದ ಮೇಲೆ (`) ಈ ರೀತಿಯ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅರ್ಕಾವತ್ತು (ರ್) ಎಂದು ಕರೆಯುವ ವಾಡಿಕೆ.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕ್ರಮ :—'ರ' ವತ್ತು.

क + र = क्र ಕ್ರ क्रम ಕ್ರಮ್
प + र = प्र ಪ್ರ प्रजा ಪ್ರಜಾ
ग + र = ग्र ಗ್ರ अग्र ಅಗ್ರ
द + र = द्र ದ್ರ निद्रा ನಿದ್ರಾ

ನಿಯಮ :—र ಕಾರವು (ರೇಫವು) ಒತ್ತಕ್ಷರದ ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾಗಿದ್ದರೆ ಮೊದಲನೆಯದರ ಕೆಳಗೆ (/) ಈ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು.

ट + र = ट्र ಟ್ರ ट्राम ಟ್ರಾಮ್
ड + र = ड्र ಡ್ರ ड्रामा ಡ್ರಾಮಾ

ಟ, ಠ, ಡ, ಢ ಈ ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ 'र' ಒತ್ತನ್ನು ಸೇರಿಸುವಾಗ ಅವುಗಳ ಕೆಳಗೆ (^)ಈ ರೀತಿಯ ಮೇಲೊಗ್ಮದ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು.

ಐದನೆಯ ಕ್ರಮ :—ಯಾವ ನಿಯಮಕ್ಕೂ ಒಳಪಡದ ಒತ್ತಕ್ಷರಗಳು.

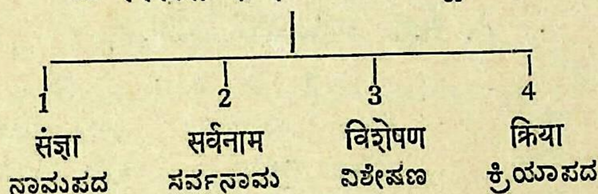
क + त = क्त ಕ್ತ रक्त ರಕ್ತ
क + ष = क्ष ಕ್ಷ मोक्ष ಮೋಕ್ಷ
ज + ञ = ज्ञ ಜ್ಞ ज्ञान ಜ್ಞಾನ್
त + त = त्त ತ್ತ वित्त ವಿತ್ತ
त + र = त्र ತ್ರ मित्र ಮಿತ್ರ
द + ध = द्ध ದ್ಧ बुद्धि ಬುದ್ಧಿ
श + र = श्र ಶ್ರ श्रम ಶ್ರಮ್
द + य = द्य ದ್ಯ विद्या ವಿದ್ಯಾ

ನಿಯಮ :—ಇಂತಹ ಕೆಲವು ಒತ್ತಕ್ಷರಗಳು ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಅವು ಒಂದು ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಆ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೇ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.

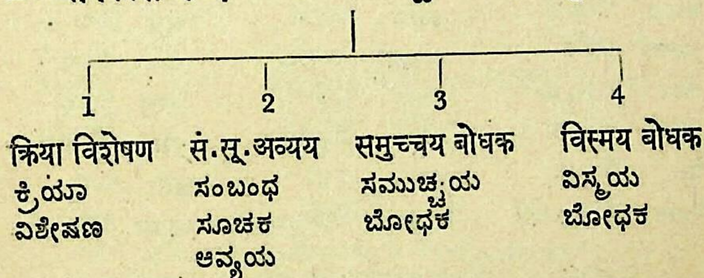
4. शब्दों का वर्गीकरण ಶಬ್ದಗಳ ಬಗೆಗಳು

ಶಬ್ದಗಳು 2 ವಿಧ: *A* ವಿಕಾರಿ ಶಬ್ದಗಳು, *B* ಅವಿಕಾರಿ ಶಬ್ದಗಳು.

A. विकारी शब्द ವಿಕಾರಿ ಶಬ್ದಗಳು

B. अविकारी शब्द ಅವಿಕಾರಿ ಶಬ್ದಗಳು (ಅವ್ಯಯಗಳು)

ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವಾಗ ಅವು ಹೊಂದುವ ರೂಪಪರಿವರ್ತನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. *A.* ವಿಕಾರಿ ಶಬ್ದಗಳು *B.* ಅವಿಕಾರಿ ಶಬ್ದಗಳು (ಅವ್ಯಯಗಳು).

सूचना :—ವಿಕಾರಿ ಶಬ್ದಗಳು ಲಿಂಗ, ವಚನ, ವಿಭಕ್ತಿ, ಕಾಲ, ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗ ಮೊದಲಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ರೂಪದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಅವಿಕಾರಿ ಶಬ್ದಗಳು (ಅವ್ಯಯಗಳು) ಈ ಯಾವ ರೂಪ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದದೆ ಇದ್ದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

A. विकारी शब्द ವಿಕಾರಿ ಶಬ್ದಗಳು

1. संज्ञा ನಾಮಪದ *NOUN*

1		2		3	
घर	ಮನೆ	मोहन	ಮೋಹನ	आनंद	ಆನಂದ
फल	ಹಣ್ಣು	ललिता	ಲಲಿತಾ	संतोष	ಸಂತೋಷ
फूल	ಹೂವು	रमेश	ರಮೇಶ	दुःख	ದುಃಖ
किताब	ಪುಸ್ತಕ	लीला	ಲೀಲಾ	झूठ	ಸುಳ್ಳು
कलम	ಲೇಖಣಿ	सतीश	ಸತೀಶ	सच	ನಿಜ
चरखा	ಚರಕ	गायत्री	ಗಾಯತ್ರೀ	पाप	ಪಾಪ
झंडा	ಬಾವುಟ	गणेश	ಗಣೇಶ	पुण्य	ಪುಣ್ಯ
लडका	ಹುಡುಗ	मैसूर	ಮೈಸೂರು	प्रेम	ಪ್ರೇಮ
मेज	ಮೇಜು	गंगा	ಗಂಗೆ	बुद्धि	ಬುದ್ಧಿ
दवात	ಮಸಿಕುಡಿಕೆ	हिमालय	ಹಿಮಾಲಯ	समझ	ತಿಳಿವಳಿಕೆ

ನಿಯಮ :—ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಪದಾರ್ಥ, ಮನುಷ್ಯ, ಸ್ಥಳ ಇಲ್ಲವೆ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಪದಗಳಿಗೆ **ನಾಮಪದ (संज्ञा)** ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಮೇಲೆ 3 ಸಾಲು ಪದಗಳಿವೆ.

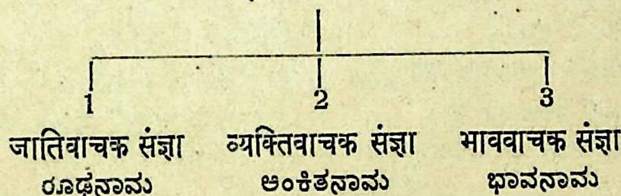
1ನೆಯಸಾಲಿನ ಪದಗಳು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ರೂಢಿಯಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ವಸ್ತುಗಳು ಇಲ್ಲವೆ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಜಾತಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪದಗಳು **ರೂಢನಾಮಗಳು (जातिवाचक संज्ञा)** ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

2ನೆಯ ಸಾಲಿನ ಪದಗಳು ಯಾವನಾದರೂ ಒಬ್ಬ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೋ, ಪ್ರದೇಶವನ್ನೋ ಗುರುತಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರವರ

ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಪದಗಳು ಅಂಕಿತ ನಾಮಗಳು (व्यक्तिवाचक संज्ञा) ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

3ನೆಯ ಸಾಲಿನ ಪದಗಳು ಯಾವನಾದರೂ ಗೊತ್ತಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವೇ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸದೆ ಆಯಾ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭಾವ ಅಥವಾ ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಆದಕಾರಣ ಅಂತಹ ಪದಗಳು ಭಾವನಾಮಗಳು (भावनाम).

संज्ञा ನಾಮಪದ

ಅಭ್ಯಾಸ

ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಿರುವ ರೂಢನಾಮಗಳ (जातिवाचक संज्ञा) ಎದುರು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಜಾತಿಗಳ ಅಂಕಿತನಾಮ (व्यक्तिवाचक) ಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ. ಹೇಗೆಂದರೆ :—लड़का—मोहन, लड़की — ललिता ಇತ್ಯಾದಿ.

जातिवाचक	व्यक्तिवाचक	जातिवाचक	व्यक्तिवाचक
लड़का	———	पहाड़	———
लड़की	———	भाषा	———
नगर	———	सागर	———
देश	———	पुस्तक	———
नदी	———	राजा	———

लिंग ನಾಮಪದಗಳ ಲಿಂಗ

ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ಲಿಂಗ, ವಚನ, ವಿಭಕ್ತಿ ಎಂಬ 3 ಲಕ್ಷಣಗಳುಂಟು.

ಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ನಾಮಪದ ಶಬ್ದಗಳು

A ಪುಲ್ಲಿಂಗ	*B* ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ
लड़का खेलता है। ಹುಡುಗನು ಆಡುತ್ತಾನೆ.	**लड़की** खेलती है। ಹುಡುಗಿಯು ಆಡುತ್ತಾಳೆ.
आदमी आता है। ಮನುಷ್ಯನು ಬರುತ್ತಾನೆ.	**औरत** आती है। ಹೆಂಗಸು ಬರುತ್ತಾಳೆ.
धोबी धो रहा है। ಅಗಸನು ಒಗೆಯುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆ.	**धोबिन** धो रही है। ಅಗಸಗಿತ್ತಿಯು ಒಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.
पिताजी लिख रहे हैं। ತಂದೆಯವರು ಬರೆಯುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ.	**माताजी** लिख रही हैं। ತಾಯಿಯವರು ಬರೆಯುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ.
भाई आया। ಸಹೋದರನು ಬಂದನು.	**बहिन** आयी। ಸಹೋದರಿಯು ಬಂದಳು.
अध्यापक आये। ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಬಂದರು.	**अध्यापिका** आयीं। ಅಧ್ಯಾಪಿಕೆಯವರು ಬಂದರು.,
बैल जोतता है। ಎತ್ತು ಉಳುತ್ತದೆ.	**गाय** जोतती है। ಹಸು ಉಳುತ್ತದೆ.
घोड़ा दौड़ेगा। ಗಂಡು ಕುದುರೆಯು ಓಡುವುದು.	**घोड़ी** दौड़ेगी ! ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯು ಓಡುವುದು.
कुत्ता आयेगा। ಗಂಡು ನಾಯಿಯು ಬರುವುದು.	**कुत्ती** आयेगी। ಹೆಣ್ಣು ನಾಯಿಯು ಬರುವುದು.
मोर दौड़ेगा। ಗಂಡು ನವಿಲು ಓಡುವುದು.	**मोरनी** नाचेगी। ಹೆಣ್ಣು ನವಿಲು ಕುಣಿಯುವುದು.

ನಾಮಪದ ಶಬ್ದಗಳ ಯಾವ ರೂಪಗಳಿಂದ ಪುರುಷಜಾತಿ ಅಥವಾ ಸ್ತ್ರೀ ಜಾತಿಯ ಜ್ಞಾನವು ಉಂಟಾಗುವುದೋ ಅಂತಹ ರೂಪಕ್ಕೆ ಲಿಂಗ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾಮಪದ ಶಬ್ದಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಎಂದು 2 ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗವಾಗಿವೆ. ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ.

ಮೇಲಿನ *A* ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ದಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿರುವ ನಾಮಪದಗಳ ಶಬ್ದಗಳು ಗಂಡಸರ ಮತ್ತು ಗಂಡುಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ವ್ಯಾಕರಣ ದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಶಬ್ದಗಳು **ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಶಬ್ದ**ಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಮೇಲಿನ *B* ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ದಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿರುವ ನಾಮಪದ ಶಬ್ದಗಳು ಹೆಂಗಸರ ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣುಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಶಬ್ದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಶಬ್ದಗಳು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ನಾಮಪದ ಶಬ್ದಗಳ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭ.

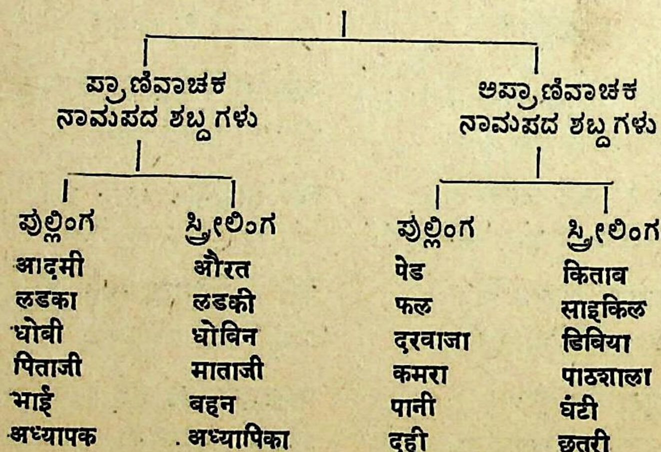
ಅಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ನಾಮಪದ ಶಬ್ದಗಳು

A ಪುಲ್ಲಿಂಗ	*B* ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ
मैदान में **पेड** रहता है। ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಮರವಿದೆ.	अलमारी में **किताब** रहती है। ಬೀರುವಿನಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕವಿದೆ.
पेड पर **फल** लगता है। ಮರದ ಮೇಲೆ ಹಣ್ಣು ಬಿಡುತ್ತದೆ.	वहाँ **साइकिल** रहती है। ಅಲ್ಲಿ ಸೈಕಲ್ ಇರುತ್ತದೆ.
दरवाजा खुलता है। ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯುತ್ತದೆ.	पेटी में **डिबिया** रहती है। ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಡಬ್ಬವಿದೆ.
कमरा बंद हुआ। ಕೊಠಡಿಯು ಮುಚ್ಚಿತು.	**पाठशाला** बंद हुई। ಶಾಲೆಯು ಮುಚ್ಚಿತು.

A ಪುಲ್ಲಿಂಗ	*B* ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ
आज **पानी** बरसता है।	**घंटी** बजती है।
ಈ ದಿನ ಮಳೆಯು ಸುರಿಸುತ್ತದೆ.	ಗಂಟೆಯು ಹೊಡೆಯುತ್ತದೆ.
दूध से **दही** बनता है।	**मेज** पर **छतरी** रहती है।
ಹಾಲಿನಿಂದ ಮೊಸರು ಆಗುತ್ತದೆ.	ಮೇಜುವಿನ ಮೇಲೆ ಛತ್ರಿ ಇದೆ.

ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ *A* ಮತ್ತು *B* ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿನ ದಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿರುವ ಪದಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ನಾಮಪದ ಶಬ್ದಗಳು. ಕನ್ನಡದ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಶಬ್ದಗಳು. ಅದರೆ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗ ಜಾತಿಯು ಇಲ್ಲದಿರುವ ಕಾರಣ ಮೇಲಿನ *A* ಸಾಲಿನ ಅಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿಯೂ *B* ಸಾಲಿನ ಅಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಆಗಿವೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆದಿದೆ.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಲಿಂಗ ನಿರ್ಣಯ

(ಅಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳು ಮಾತ್ರ)

ಅಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ನಾಮಪದ ಶಬ್ದಗಳ (ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿನ ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗ ಶಬ್ದಗಳು) ಲಿಂಗ ನಿರ್ಣಯವು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಆದಕಾರಣ ಅಂತಹ ಅಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳ ಲಿಂಗನಿರ್ಣಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಸ್ಥೂಲ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

1	2
भारत बडा देश है।	गंगा बडी नदी है।
ಭಾರತವು ದೊಡ್ಡ ದೇಶ.	ಗಂಗಾ ನದಿಯು ದೊಡ್ಡ ನದಿ.
यहाँ ठंडा पानी है।	वहाँ ठंडी काफी है।
ಇಲ್ಲಿ ತಣ್ಣೀರು ಇದೆ.	ಅಲ್ಲಿ ತಣ್ಣನೆಯ ಕಾಫಿ ಇದೆ.
यह सीता का कमरा है।	वह राम की किताब है।
ಇದು ಸೀತೆಯ ಕೊಠಡಿ.	ಅದು ರಾಮನ ಪುಸ್ತಕ.
मेज पर उसका कपडा है।	बेंच पर उसकी कलम है।
ಮೇಜುವಿನ ಮೇಲೆ ಅವನ ಬಟ್ಟೆ ಇದೆ.	ಬೆಂಚಿನಮೇಲೆ ಅವನ ಲೇಖಣಿ ಇದೆ.
क्या यह तुम्हारा घर है?	क्या वह तुम्हारी पुस्तक है?
ಇದು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯೋ?	ಅದು ನಿಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕವೋ?
मैदान में एक पेड रहता है।	संदूक में पुस्तक रहती है।
ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರವಿದೆ.	ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕವಿದೆ.
पूरब में सूरज निकला।	गाडी स्टेशन में ठहरी।
ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಹುಟ್ಟಿದನು.	ಗಾಡಿಯು ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿತು.
आज हवाई-जहाज यहाँ आयेगा।	साइकिल कल यहाँ आयेगी।
ಈದಿನ ವಿಮಾನವು ಇಲ್ಲಿ ಬರುವುದು.	ಸೈಕಲ್ಲು ನಾಳೆ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವುದು.

ಮೇಲಿನ 1 ಮತ್ತು 2ನೆಯ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ದಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಅಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ನಾಮಪದಗಳ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದು.

ಎರಡೂ ಗುಂಪಿನ ಮೊದಲನೇ 2 ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ದಪ್ಪ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿರುವ ವಿಶೇಷಣಗಳೂ, ಮುಂದಿನ 3 ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ದಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಷಷ್ಠಿವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಾದ का, की ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೂ ಮತ್ತು ಉಳಿದ 3 ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ದಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳೂ ಆಯಾ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ನಾಮಪದಗಳ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತವೆ. (ಅಧ್ಯಾಪಕರುಗಳು ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ವಿವರಣೆ ನೀಡಬಹುದು.)

ಈ ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಿರುವ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸ್ಥೂಲ ನಿಯಮಗಳು ಅಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳ ಲಿಂಗ ನಿರ್ಣಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಬಲ್ಲವು.

ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಶಬ್ದಗಳು

1) अ ಕಾರಾಂತ आ ಕಾರಾಂತ ಅಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ಹಿಂದೀ ಶಬ್ದಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಶಬ್ದಗಳಾಗಿವೆ.

ಉದಾ :—देश, पेड, फूल, फल, कपडा, रुपया, टुकडा, लोटा, अंडा ಇತ್ಯಾದಿ.

ಅಪವಾದಗಳು :—ईंट, बात, याद, राह, दवा, हवा, सजा ಇತ್ಯಾದಿ.

2) ಕಡೆಯಲ್ಲಿ आव, आवा, त्व, पन, पा ಇತ್ಯಾದಿ ಭಾವವಾಚಕ ನಾಮಪದಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಶಬ್ದಗಳಾಗಿವೆ.

ಉದಾ :—चढाव, मनुष्यत्व, बचपन, बुढापा, चढावा ಇತ್ಯಾದಿ.

3) ಪರ್ವತಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—हिमालय, विंध्याचल, चामुंडी ಇತ್ಯಾದಿ.

4) ವಾರಗಳ ಹೆಸರುಗಳು, ಮಾಸಗಳ ಹೆಸರುಗಳು, ಗ್ರಹ ಮತ್ತು ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ : —शनीचर, इतवार, चैत, सावन, सूर्य ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಶಬ್ದಗಳು

1) ई ಕಾರಾಂತ ಅಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ನಾಮಪದಗಳು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—टोपी, रोटी, नदी, छतरी, कुरसी ಇತ್ಯಾದಿ.

ಅಪವಾದಗಳು:—पानी, मोती, दही, जी, घी ಇತ್ಯಾದಿ.

2) आ ಕಾರಾಂತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—माला, आशा, कृपा, सभा, परीक्षा ಇತ್ಯಾದಿ.

3) इ ಕಾರಾಂತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—रुचि, हानि, भक्ति, नीति, रीति, जाति ಇತ್ಯಾದಿ.

4) इया ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳ ಮತ್ತು ಕಿರಿಯುವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಲಘುವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—चिड़िया, डिबिया गुड़िया ಇತ್ಯಾದಿ.

5) ಕಡೆಯಲ್ಲಿ आई, त, ता, इश, वट ಮತ್ತು हट ವುಳ್ಳ ಭಾವವಾಚಕ ನಾಮಪದಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—लंबाई, बचत, पशुता, गुंजाइश, दिखावट ಇತ್ಯಾದಿ.

6) ನದಿಗಳ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ.

ಉದಾ :—गंगा, कावेरी, हिन्दी, कन्नड ಇತ್ಯಾದಿ.

ಲಿಂಗ ಪರಿವರ್ತನೆ

(ಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳು ಮಾತ್ರ)

आ ಪ್ರತ್ಯಯ

ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ	ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ
आचार्य	आचार्या	प्रिय	प्रिया
ಆಚಾರ್ಯ	ಆಚಾರ್ಯಳು	ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರ	ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳು
छात्र	छात्रा	बालक	बालिका
ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ	ಬಾಲಕ	ಬಾಲಕಿ

ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ	ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ
बाल	बाला	अध्यक्ष	अध्यक्षा
ಬಾಲ	ಬಾಲೆ	ಅಧ್ಯಕ್ಷ	ಅಧ್ಯಕ್ಷಳು
सदस्य	सदस्या	नायक	नायिका
ಸದಸ್ಯ	ಸದಸ್ಯಳು	ನಾಯಕ	ನಾಯಕಿ
सुत	सुता	साहेब	साहेबा
ಮಗ	ಮಗಳು	ಸಾಹೇಬ	ಸಾಹೇಬಳು

ई ಪ್ರತ್ಯಯ

ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ	ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ
लडका	लडकी	घोडा	घोडी
ಹುಡುಗ	ಹುಡುಗಿ	ಗಂಡುಕುದುರೆ	ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆ
देव	देवी	बेटा	बेटी
ದೇವ	ದೇವಿ	ಮಗ	ಮಗಳು
बंदर	बंदरी	चाचा	चाची
ಗಂಡುಕಪಿ	ಹೆಣ್ಣು ಕಪಿ	ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ	ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ
मेंढक	मेंढकी	गधा	गधी
ಗಂಡುಕಪ್ಪೆ	ಹೆಣ್ಣು ಕಪ್ಪೆ	ಗಂಡುಕತ್ತೆ	ಹೆಣ್ಣು ಕತ್ತೆ
पुत्र	पुत्री	कुत्ता	कुत्ती
ಮಗ	ಮಗಳು	ಗಂಡುನಾಯಿ	ಹೆಣ್ಣುನಾಯಿ

इन ಪ್ರತ್ಯಯ

ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ	ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ
धोबी	धोबिन	तेली	तेलिन
ಅಗಸ	ಅಗಸಗಿತ್ತಿ	ಎಣ್ಣೆಯವನು	ಎಣ್ಣೆಯವಳು
नाई	नाइन	माली	मालिन
ನಾಯಿಂದ	ನಾಯಿಂದಳು	ತೋಟಗಾರ	ತೋಟಗಾರಳು

ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ	ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ
जुलाहा ನೆಯ್ಗೆಯವನು	जुलाहिन ನೆಯ್ಗೆಯವಳು	बाघ ಗಂಡುಹುಲಿ	बाघिन ಹೆಣ್ಣುಹುಲಿ
पंडित ಪಂಡಿತ	पंडिताइन ಪಂಡಿತಳು	बनिया ವ್ಯಾಪಾರಿ	बनियाइन ಹೆಂಗಸುವ್ಯಾಪಾರಿ

नी ಮತ್ತು आनी ಪ್ರತ್ಯಯ

ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ	ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ
शेर ಗಂಡುಸಿಂಹ	शेरनी ಹೆಣ್ಣುಸಿಂಹ	सेठ ಸೇಠಿ	सेठानी ಸೇಠಿಯಹೆಂಗಸು
मोर ಗಂಡುನವಿಲು	मोरनी ಹೆಣ್ಣುನವಿಲು	सियार ಗಂಡುನರಿ	सियारानी ಹೆಣ್ಣುನರಿ

ಮೇಲಿನ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಿರುವಂತೆ ಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ನಾಮಪದ ಶಬ್ದಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ आ, ई, इन, नी ಮತ್ತು आनी ಮೊದಲಾದ ಸ್ತ್ರೀವಾಚಕ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಶಬ್ದಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ	ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ
बैल ಎತ್ತು	गाय ಹಸು	राजा ರಾಜ	रानी ರಾಣಿ
वर ಗಂಡು	वधू ಹೆಣ್ಣು	पति ಪತಿ	पत्नी ಹೆಂಡತಿ
बाप ತಂದೆ	माँ ತಾಯಿ	भाई ಸಹೋದರ	बहन ಸಹೋದರಿ
पुरुष ಪುರುಷ	स्त्री ಸ್ತ್ರೀ	पिता ತಂದೆ	माता ತಾಯಿ
आदमी ಮನುಷ್ಯ	औरत ಹೆಂಗಸು	नर ಗಂಡು	मादा ಹೆಣ್ಣು

ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ನಾಮಪದಗಳು ಸ್ತ್ರೀವಾಚಕ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸೇರದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪದಗಳೇ ಆಗಿ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

वचन ನಾಮಪದಗಳ ವಚನ

ಏಕವಚನ 1	ಬಹುವಚನ 2
लड़का लिखता है। ಹುಡುಗನು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ.	लड़के लिखते हैं। ಹುಡುಗರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.
लड़की खेलती है। ಹುಡುಗಿಯು ಆಡುತ್ತಾಳೆ.	लड़कियाँ खेलती हैं। ಹುಡುಗಿಯರು ಆಡುತ್ತಾರೆ.
इस मेज पर एक किताब है। ಈ ಮೇಜುವಿನಮೇಲೆ 1 ಪುಸ್ತಕವಿದೆ.	उस मेज पर चार किताबें हैं। ಆ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ 4 ಪುಸ್ತಕಗಳಿವೆ.
यहाँ एक मेज है। ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೇಜುವಿದೆ.	वहाँ तीन मेजें हैं। ಅಲ್ಲಿ 3 ಮೇಜುಗಳಿವೆ.
इस टोकरी में एफ फल है। ಈ ಮುಕ್ಕರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಣ್ಣಿದೆ.	उस टोकरी में चार फल हैं। ಆ ಮುಕ್ಕರಿಯಲ್ಲಿ 4 ಹಣ್ಣುಗಳಿವೆ.
बेंच पर एक गिलास है। ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಲೋಟವಿದೆ.	बेंच पर दो गिलास हैं। ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ 2 ಲೋಟಗಳಿವೆ.
गाँव में एक पाठशाला है। ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಾಠಶಾಲೆ ಇದೆ.	शहर में कई पाठशालाएँ हैं। ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿಅನೇಕ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳಿವೆ
इस पेड पर एक चिडिया है। ಈ ಮರದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹಕ್ಕಿ ಇದೆ.	उस पेड पर कई चिडियाँ हैं। ಆ ಮರದಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಹಕ್ಕಿಗಳಿವೆ
यहाँ एक आदमी है। ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಿದ್ದಾನೆ.	वहाँ दो आदमी हैं। ಅಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಮನುಷ್ಯರಿದ್ದಾರೆ.
इस कमरे में एक कुरसी है। ಈ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕುರ್ಚಿ ಇದೆ.	उस कमरे में तीन कुरसियाँ हैं। ಆ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ 3 ಕುರ್ಚಿಗಳಿವೆ.

ಒಂದು ನಾಮಪದದ ರೂಪವು ಒಂದೇ ಒಂದು ಪ್ರಾಣಿಯ ಅಥವಾ ಒಂದೇ ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲವೇ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಹುದು. ಈ ರೀತಿ ನಾಮಪದ ಶಬ್ದಗಳ ಯಾವ ರೂಪಗಳಿಂದ ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳ ಇಲ್ಲವೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಂತಹ ರೂಪಗಳಿಗೆ ವಚನ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 2 ವಚನಗಳಿವೆ: 1 ಏಕವಚನ. 2 ಬಹುವಚನ.

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ 1ನೇ ಗುಂಪಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿರುವ ನಾಮಪದದ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಒಂದೇ ವಸ್ತುವಿನ ಇಲ್ಲವೇ ಮನುಷ್ಯನ ಹೆಸರನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಆದ ಕಾರಣ ಅವು ಏಕವಚನ ಪದಗಳು. 2ನೇ ಗುಂಪಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಬ್ದವೂ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಇಲ್ಲವೇ ಮನುಷ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಆದಕಾರಣ ಅವು ಬಹುವಚನ ಪದಗಳು.

ವಚನ ಬದಲಾವಣೆ

ಪುಲ್ಲಿಂಗ ನಾಮಪದ ಶಬ್ದಗಳು

ಏಕವಚನ	ಬಹುವಚನ	ಏಕವಚನ	ಬಹುವಚನ
लड़का	लड़के	झंडा	झंडे
कपड़ा	कपड़े	बछड़ा	बछड़े
रुपया	रुपये	अंडा	अंडे
कमरा	कमरे	महीना	महीने

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ आ ಕಾರಾಂತ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ನಾಮಪದ ಶಬ್ದಗಳು ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ए ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ.

घर	घर	कवि	कवि
फल	फल	मुनि	मुनि
फूल	फूल	आदमी	आदमी
पेड	पेड	भाई	भाई

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ अ ಕಾರಾಂತ, इ ಕಾರಾಂತ, ई ಕಾರಾಂತ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನ ಶಬ್ದಗಳು ಏಕವಚನ, ಬಹುವಚನ ಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ.

ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ನಾಮಪದ ಶಬ್ದಗಳು

ಏಕವಚನ	ಬಹುವಚನ	ಏಕವಚನ	ಬಹುವಚನ
किताब	किताबें	पाठशाला	पाठशालाएँ
मेज	मेजें	सेवा	सेवाएँ
पुस्तक	पुस्तकें	ऋतु	ऋतुएँ
तस्वीर	तस्वीरें	वस्तु	वस्तुएँ
दवात	दवातें	बहू	बहुएँ
बेंच	बेंचें	गौ	गौएँ

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವಂತೆ अ ಕಾರಾಂತ. आ ಕಾರಾಂತ, उ ಕಾರಾಂತ, ऊ ಕಾರಾಂತ ಮತ್ತು औ ಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಏಕವಚನ ಪದಗಳು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ एँ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಬಹುವಚನಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

बुढिया	बुढियाँ	गुडिया	गुडियाँ
चिडिया	चिडियाँ	डिबिया	डिबियाँ

या ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಏಕವಚನ ನಾಮಪದಗಳು ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಚಂದ್ರಾಕೃತಿ (ँ) ಬಿಂದುವು ಸೇರಿ ಬಹುವಚನ ಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

जाति	जातियाँ	टोपी	टोपियाँ
नीति	नीतियाँ	बेटी	बेटियाँ

ಇ ಕಾರಾಂತ ಮತ್ತು ಈ ಕಾರಾಂತ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ याँ ಸೇರಿದರೆ ಬಹುವಚನಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಆಗ ಈ ಕಾರವು ಇ ಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

कारक चिह्न ನಾಮಪದಗಳ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು

1. मोहन ने पाठ पढा।
   ಮೋಹನನು ಪಾಠವನ್ನು ಓದಿದನು.

2. तुम राम को बुलाओ।
   ನೀನು ರಾಮನನ್ನು ಕರೆ.

3. हम कलम से लिखते हैं।
   ನಾವು ಲೇಖಣಿಯಿಂದ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.

4. उस नौकर को एक रुपया दो।
   ಆ ನೌಕರನಿಗೆ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಡು.

5. मैं भोजन के लिए घर जाऊँगा।
   ನಾನು ಊಟಕ್ಕಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವೆನು.

6. यह पुस्तक गोपाल के वास्ते है।
   ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಗೋಪಾಲನಿಗೋಸ್ಕರ ಇದೆ.

7. गंगानदी हिमालय से निकलती है।
   ಗಂಗಾನದಿಯು ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ.

8. राम का घर छोटा है।
   ರಾಮನ ಮನೆ ಚಿಕ್ಕದು.

9. गाय **के** बछडे बडे हैं।
ಹಸುವಿನ ಕರುಗಳು ದೊಡ್ಡವು.

10. मोहन **की** पुस्तक सुन्दर है।
ಮೋಹನನ ಪುಸ್ತಕವು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ.

11. लडका स्कूल **में** है।
ಹುಡುಗನು ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ.

12. मेज **पर** किताबें हैं।
ಮೇಜುವಿನ ಮೇಲೆ ಪುಸ್ತಕಗಳಿವೆ.

13. **हे** भगवान, हमारी रक्षा करो।
ಹೇ ಭಗವಾನ್, ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡು.

ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳ ನಾಮಪದದ ಜೊತೆ ದಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿರುವ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಕಚಿಹ್ನೆ ಅಥವಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತಾರೆ.

ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ನಾಮಪದಗಳ ಜೊತೆಗೆ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಇತರ ಪದಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಜೋಡಿಸುತ್ತವೆ.

कर्ता कारक ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿ ने ಉ (ಸಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಭೂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ)

कर्म कारक ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿ **को** ಅನ್ನು

करण कारक ತೃತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿ **से** ಇಂದ

संप्रदान कारक ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿ **को, के लिये, के वास्ते** ಗೆ, ಕ್ಕೆ, ಗಾಗಿ, ಗೋಸ್ಕರ

अपादान कारक ಪಂಚಮೀ ವಿಭಕ್ತಿ **से** ದೆಸೆಯಿಂದ

संबंध कारक ಷಷ್ಠೀ ವಿಭಕ್ತಿ **का, के, की** ನ, ಳ, ರ, ಯ

अधिकरण कारक ಸಪ್ತಮೀ ವಿಭಕ್ತಿ **में, पर** ಅಲ್ಲಿ, ಮೇಲೆ

संबोधन कारक ಸಂಬೋಧನ ವಿಭಕ್ತಿ **हे, ए, ऐ, ओ** ಹೇ, ಓ, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 8 ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿವೆ.

N.B. ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿಯ ने ಪ್ರತ್ಯಯವು ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಸಕರ್ಮಕ ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಕರ್ತೃಪದಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಉಳಿದ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ने ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಆಯಾ ಪದಗಳೇ ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ.

ಸಂಬೋಧನ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಬಳಕೆಯು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

राम का	घर में	हमको	उसको
सीता से	पुस्तक को	तुमसें	मुझसें

ಕನ್ನಡದಂತೆಯೇ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ನಾಮಪದಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ವನಾಮಗಳಿಗೆ ಸೇರುವಾಗ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡೇ ಬರುತ್ತವೆ.

ನಾಮಪದಗಳು ತಮ್ಮ ಏಕವಚನ, ಬಹುವಚನಗಳ ಎರಡು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವಾಗ ಕೆಲವು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಆ ರೂಪಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ:

घर	+ को	=	घर को	हाथी	+ में	=	हाथी में
पुस्तक	+ से	=	पुस्तक से	भानु	+ ने	=	भानु ने
सेवा	+ में	=	सेवा में	चिडिया	+ से	=	चिडिया से
माता	+ ने	=	माता ने	हथिनी	+ को	=	हथिनी को
मुनि	+ को	=	मुनि को	कुत्ती	+ को	=	कुत्ती को

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಂತೆ आ ಕಾರಾಂತ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ನಾಮಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ಪುಲ್ಲಿಂಗ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಏಕವಚನ ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸೇರಿದರೆ ಆ ಪದಗಳು ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

लडका + से = लड़के से   कमरा + में = कमरे में
कपड़ा + पर = कपड़े पर   कुत्ता + को = कुत्ते को

ಈ ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಂತೆ आ ಕಾರಾಂತ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ನಾಮಪದಗಳ ಏಕವಚನ ಪದಗಳ ಅಂತ್ಯವು ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ए ಕಾರಾಂತವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಏಕ	ಬಹು
बैल ने	बैलों ने
लड़के को	लड़कों को
घर में	धरों में
टोपी से	टोपियों से

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ನಾಮಪದಗಳ ಬಹುವಚನ ರೂಪಗಳಿಗೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸೇರುವಾಗ ओं ಸೇರಿಕೊಂಡು ಬರುವುವು.

का, के, की ನಿಯಮ

मोहन का घोडा   विमला का घर
ललिता का कपडा   सीता का गिलास
राम का कमरा   नारियल का पेड

का ಎಂಬ ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಅದರ ಮುಂದಿರುವ ನಾಮ ಪದದ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತದೆ.

का ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಮುಂದಿರುವ ನಾಮಪದವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನ ದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುವುದು.

नारायण के कपडे   मोहन के कमरे में
सीता के कमरे   गोविंद के घोडों को

के ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಮುಂದಿರುವ ನಾಮಪದವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ಮತ್ತು ನಾಮಪದಕ್ಕೆ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿರುವಾಗಲೂ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುವುದು.

स्कूल **की** लड़की	शंकर **की** दूकान में
राम **की** पुस्तकें	मोहन **की** टोपियों को
घर **की** खिड़कियाँ	विमला **की** बहन से

की ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಮುಂದಿರುವ ನಾಮಪದವು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿದ್ದು ಅದು ಏಕವಚನದಲ್ಲಿರಲಿ, ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿರಲಿ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿರಲಿ, ಸೇರದಿರಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುವುದು.

सर्वनाम ಸರ್ವನಾಮ *PRONOUN*

मोहन सबेरे उठता है ।	**मोहन** सबेरे उठता है ।
ಮೋಹನನು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಏಳುತ್ತಾನೆ.	ಮೋಹನನು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಏಳುತ್ತಾನೆ.
मोहन हाथ-मुँह धोता है ।	**वह** हाथ-मुँह धोता है ।
ಮೋಹನ ಕೈಮುಖತೊಳೆಯುತ್ತಾನೆ.	ಅವನು ಕೈ ಮುಖತೊಳೆಯುತ್ತಾನೆ.
मोहन पाठ पढता है ।	**वह** पाठ पढता है ।
ಮೋಹನನು ಪಾಠವನ್ನು ಓದುತ್ತಾನೆ.	ಅವನು ಪಾಠವನ್ನು ಓದುತ್ತಾನೆ.
राम यहाँ आओ ।	**राम**, यहाँ आओ ।
ರಾಮು, ಇಲ್ಲಿ ಬಾ.	ರಾಮು, ಇಲ್ಲಿ ಬಾ.
राम यहाँ बैठो ।	**तुम** यहाँ बैठो ।
ರಾಮು, ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೋ.	ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೋ.
राम पाठ पढो ।	**तुम** पाठ पढो ।
ರಾಮು, ಪಾಠ ಓದು.	ನೀನು ಪಾಠ ಓದು.

ಮೇಲಿನ 1ನೇ ಸಾಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಹನ, ರಾಮು ಎಂಬ ನಾಮಪದಗಳು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪದೇ ಪದೇ ಬಂದಿವೆ. ಆದ ಕಾರಣ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪುನರುಕ್ತಿ ಉಂಟಾಗಿ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ನಿಜವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಿದೆ. 2ನೇ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಮೋಹನ, ರಾಮು ಎಂಬ ಪದಗಳು ಒಂದು ಸಾರಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ಅವುಗಳೇ ಬಾರದೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ वह, तुम ಎಂಬ ಪದಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಆ ಮೂಲಕ ವಾಕ್ಯಗಳು ನಿಜವಾದ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿವೆ.

ಈ ರೀತಿ ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಬಂದು ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವಂತಹ ಬೇರೆ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಸರ್ವನಾಮಗಳೆಂದು ಹೆಸರು.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸರ್ವನಾಮಗಳು 6 ವಿಧ

1. **पुरुषवाचक सर्वनाम ಪುರುಷವಾಚಕ ಸರ್ವನಾಮ.**
   ಪುರುಷವಾಚಕ ಸರ್ವನಾಮಗಳಲ್ಲಿ 3 ಒಳ ಭೇದಗಳಿವೆ:
   a) उत्तम पुरुष ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ मैं ನಾನು
   b) मध्यम पुरुष ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ तू ನೀನು
   c) अन्य पुरुष ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ वह ಅವನು, ಅವಳು, ಅದು
   यह ಇವನು, ಇವಳು, ಇದು
2. प्रश्नवाचक सर्वनाम कौन ಯಾರು (ಸಜೀವ) क्या ಏನು (ನಿರ್ಜೀವ)
   ಪ್ರಶ್ನವಾಚಕ ಸರ್ವನಾಮ
3. संबंधवाचक सर्वनाम जो ಯಾರು (ಸಂಬಂಧ)
   ಸಂಬಂಧ ವಾಚಕ ಸರ್ವನಾಮ
4. अनिश्चयवाचक सर्वनाम कोई ಯಾರೋ कुछ ಸ್ವಲ್ಪ
   ಅನಿಶ್ಚಯವಾಚಕ ಸರ್ವನಾಮ
5. निश्चयवाचक सर्वनाम वह ಅವನು, ಅವಳು, ಅದು (ಆ)
   ನಿಶ್ಚಯವಾಚಕ ಸರ್ವನಾಮ यह ಇವನು, ಇವಳು, ಇದು (ಈ)
6. निजवाचक सर्वनाम आप ತಾವು
   ನಿಜವಾಚಕ ಸರ್ವನಾಮ खुद ತಾನೇ
   स्वयं ತಾನು

ನಾಮಪದಗಳಂತೆಯೇ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಬರುವ ಸರ್ವನಾಮಗಳಿಗೂ ಲಿಂಗ, ವಚನ ಮತ್ತು ವಿಭಕ್ತಿ ಎಂಬ 3 ಲಕ್ಷಣಗಳುಂಟು.

लिंग ಸರ್ವನಾಮಗಳ ಲಿಂಗ

ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ
मैं ನಾನು	मैं ನಾನು
तू ನೀನು	तू ನೀನು

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಪುಲ್ಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ
वह ಅವನು, ಅದು	वह ಅವಳು
कौन ? ಯಾರು ?	कौन ? ಯಾರು ?
जो ಯಾರು (ಸಂಬಂಧ)	जो ಯಾರು (ಸಂಬಂಧ)
कोई ಯಾರೋ	कोई ಯಾರೋ
मैं आया। ನಾನು ಬಂದೆನು	मैं आयी। ನಾನು ಬಂದೆನು
तू गया। ನೀನು ಹೋದೆ	तू गयी। ನೀನು ಹೋದೆ
वह उठा। ಅವನು ಎದ್ದನು	वह उठी, ಅವಳು ಎದ್ದಳು

ಲಿಂಗ ಭೇದದಿಂದ ಸರ್ವನಾಮಗಳ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬದಲಾವಣೆಯೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವುಗಳ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಬಹುದು.

वचन ಸರ್ವನಾಮಗಳ ವಚನ

ಏಕ	ಬಹು
मैं ನಾನು	हम ನಾವು
तू ನೀನು	तुम ನೀವು
	आप ತಾವು
वह ಅವನು, ಅವಳು, ಅದು	वे ಅವರು, ಅವು
यह ಇವನು, ಇವಳು, ಇದು	ये ಇವರು, ಇವು
कौन आया ? ಯಾರು ಬಂದರು ?	कौन आये ? ಯಾರು ಬಂದರು ?
क्या है ? ಏನಿದೆ ?	क्या हैं ? ಏನಿವೆ ?
कोई आया। ಯಾರೋ ಬಂದರು	कोई आये। ಯಾರೋ ಬಂದರು ?
वह उठा। ಅವನು ಎದ್ದನು	वे उठे। ಅವರು ಎದ್ದರು
जो गया। ಯಾರು ಹೋದರು	जो गये, ಯಾರು ಹೋದರು

ನಾಮಪದಗಳಂತೆಯೇ ಸರ್ವನಾಮಗಳಿಗೂ ಏಕವಚನ, ಬಹುವಚನಗಳುಂಟು. ಆದರೆ कौन, जो, कोई ಈ ಸರ್ವನಾಮಗಳು ಎರಡೂ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಕ್ರಿಯಾ ರೂಪಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅವುಗಳ ವಚನಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

कारक चिह्न ಸರ್ವನಾಮಗಳ ವಿಭಕ್ತಿ

ನಾಮಪದಗಳಂತೆಯೇ ಸರ್ವನಾಮಗಳಿಗೂ 8 ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಸೇರುವಾಗ ಅವು ವಿವಿಧ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಆ ಕಾರಣ ಅವುಗಳ ವಿವಿಧ ರೂಪಾಂತರ ಕ್ರಮವನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಗೆ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ರೂಪಾಂತರಗಳು ಏಕವಚನ, ಬಹುವಚನಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ.

मैं ನಾನು हम ನಾವು ಇವುಗಳ ರೂಪಗಳು

मैं+को=मुझको, मुझे ನನ್ನನ್ನು, ನನಗೆ	हम+को=हमको, हमें ನಮ್ಮನ್ನು, ನಮಗೆ
मैं+से=मुझसे ನನ್ನಿಂದ	हम+से=हमसे ನಮ್ಮಿಂದ
मैं+के लिये=मेरे लिये ನನಗಾಗಿ, ನನಗೋಸ್ಕರ	हम+के लिये=हमारे लिये ನಮಗಾಗಿ, ನಮಗೋಸ್ಕರ
मैं+का, के, की=मेरा, मेरे, मेरी ನನ್ನ	हम+का, के, की=हमारा, हमारे, हमारी ನಮ್ಮ
मैं+में, पर=मुझमें, मुझपर ನನ್ನಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ಮೇಲೆ	हम+में, पर=हम में, हम पर ನಮ್ಮಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ

तू ನೀನು, तुम ನೀವು ಇವುಗಳ ರೂಪಗಳು

तू+को=तुझको, तुझे ನಿನ್ನನ್ನು, ನಿನಗೆ	तुम+को=तुमको, तुम्हें ನಿಮ್ಮನ್ನು, ನಿಮಗೆ
तू+से=तुझसे ನಿನ್ನಿಂದ	तुम+से=तुम से ನಿಮ್ಮಿಂದ

तू+का, के, की=तेरा, तेरे, तेरी ನಿನ್ನ
तुम+का, के, की=तुम्हारा, तुम्हारे, तुम्हारी ನಿಮ್ಮ

ಇದೇ ರೀತಿ वह, यह ಎಂಬುವು उस, इस ರೂಪಗಳನ್ನೂ, वे, ये ಎಂಬುವು उन, इन ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು कौन ಎಂಬುದು किस, किन ರೂಪಗಳನ್ನೂ, कोई ಎಂಬುದು किसी, किन्हीं ರೂಪಗಳನ್ನೂ जो ಎಂಬುದು जिस, जिन ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ.

विशेषण ನಾಮವಿಶೇಷಣ
(*ADJECTIVE*)

राम अच्छा लडका है ।
ರಾಮನು ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗ.

छोटी लडकी रोज यहाँ आती है।
ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿಯು ನಿತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾಳೆ.

ललिता के पास चार रुपये हैं।
ಲಲಿತಳ ಹತ್ತಿರ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿ ಇವೆ.

दो लडके स्कूल जाते हैं ।
ಇಬ್ಬರು ಹುಡುಗರು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

तुम ज्यादह बातें नहीं करो ।
ನೀನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡಬೇಡ.

हमेशा कम खर्च करो ।
ಯಾವಾಗಲೂ ಕಡಿಮೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡು.

यह गाय सुंदर है ।
ಈ ಹಸು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ.

वह बूढा गिर पडा ।
ಆ ಮುದುಕನು ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟನು.

ಎಂತಹ ಹುಡುಗ ?	ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗ	अच्छा लडका
ಯಾವ ಹುಡುಗಿ ?	ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿ	छोटी लडकी
ಎಷ್ಟು ರೂಪಾಯಿಗಳು ?	ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿಗಳು	चार रुपये
ಎಷ್ಟು ಹುಡುಗರು ?	ಇಬ್ಬರು ಹುಡುಗರು	दो लडके
ಹೇಗೆ ಮಾತನಾಡಬೇಡ ?	ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾತನಾಡಬೇಡ	ज्यादह बातें
ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣ ಖರ್ಚು ಮಾಡು ?	ಕಡಿಮೆ ಖರ್ಚು	कम खर्च
ಯಾವ ಹಸು ?	ಈ ಹಸು	यह गाय
ಯಾವ ಮುದುಕ ?	ಆ ಮುದುಕ	वह बूढा

ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ अच्छा, छोटी, चार, दो, ज्यादह, कम, यह और वह ಎಂಬ ಪದಗಳು ತಮ್ಮ ಮುಂದಿರುವ ನಾಮಪದಗಳ ಗುಣ, ಎಣಿಕೆ, ಪರಿಮಾಣ ಮತ್ತು ನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಪದಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ನಾಮ ವಿಶೇಷಣ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ನಾಮ ವಿಶೇಷಣಗಳು 4 ವಿಧ

(a) गुणवाचक विशेषण ಗುಣವಾಚಕ ವಿಶೇಷಣ
(b) संख्यावाचक विशेषण ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ ವಿಶೇಷಣ
(c) परिमाणवाचक विशेषण ಪರಿಮಾಣವಾಚಕ ವಿಶೇಷಣ
(d) सार्वनामिक विशेषण ಸರ್ವನಾಮ ವಿಶೇಷಣ

ನಾಮ ವಿಶೇಷಣವು ಯಾವ ನಾಮಪದದ ಗುಣ ಅಥವಾ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೋ ಆ ನಾಮಪದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ್ಯ ಎಂದು ಹೆಸರು.

लिंग, वचन, विभक्ति

ನಾಮ ವಿಶೇಷಣಗಳ ಲಿಂಗ, ವಚನ, ವಿಭಕ್ತಿ

ನಾಮಪದ, ಸರ್ವನಾಮಗಳಂತೆಯೇ ನಾಮ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಗೂ ಲಿಂಗ, ವಚನ, ವಿಭಕ್ತಿಗಳೆಂಬ 3 ಲಕ್ಷಣಗಳುಂಟು.

ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯ ಎಲ್ಲಾ ವಿಶೇಷಣಗಳ ಲಿಂಗ, ವಚನ, ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಮುಂದಿರುವ ನಾಮಪದದ ಅಂದರೆ ವಿಶೇಷ್ಯದ ಲಿಂಗ, ವಚನ, ವಿಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ.

आ ए ई ನಿಯಮ

ನಾಮಪದ

लड़का	लड़के	लड़की
ಹುಡುಗ	ಹುಡುಗರು	ಹುಡುಗಿ

ನಾಮವಿಶೇಷಣ

काला लडका	काले लडके	काली लडकी
ಕಪ್ಪು ಹುಡುಗ	ಕಪ್ಪು ಹುಡುಗರು	ಕಪ್ಪು ಹುಡುಗಿ

ಕ್ರಿಯಾಪದ

लडका करता है।	लडके करते हैं।	लडकी करती है।
ಹುಡುಗನುಮಾಡುತ್ತಾನೆ	ಹುಡುಗರುಮಾಡುತ್ತಾರೆ	ಹುಡುಗಿಮಾಡುತ್ತಾಳೆ

ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳಂತೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿರುವ आ ಕಾರಾಂತ ನಾಮಪದಗಳೂ, ನಾಮ ವಿಶೇಷಣಗಳೂ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾ ರೂಪಗಳೂ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ए ಕಾರಾಂತವಾಗಿಯೂ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಏಕವಚನ, ಬಹುವಚನಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ई ಕಾರಾಂತವಾಗಿಯೂ ಮಾರ್ಪಡುವುವು.

सुस्त लडका
ಸೋಮಾರಿ ಹುಡುಗ

साफ कमरे
ಶುಚಿ ಕೊಠಡಿಗಳು

सफेद धोती
ಬಿಳಿ ಪಂಚೆ

नरम उँगलियाँ
ಮೃದು ಬೆರಳುಗಳು

तेज घोडे पर
ಚುರುಕಾದ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ

एक पुस्तक में
ಒಂದು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ

अ ಕಾರಾಂತ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಮುಂದಿರುವ ನಾಮಪದಗಳು ಯಾವ ಲಿಂಗ, ವಚನ, ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರಲಿ, ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಇದ್ದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ.

बुरा कुत्ता
ಕೆಟ್ಟ ಗಂಡು ನಾಯಿ

बडा कमरा
ದೊಡ್ಡ ಕೊಠಡಿ

बुरे कुत्ते
ಕೆಟ್ಟ ಗಂಡು ನಾಯಿಗಳು

बडे कमरे
ದೊಡ್ಡ ಕೊಠಡಿಗಳು

बुरे कुत्ते को	बड़े कमरे को
ಕೆಟ್ಟ ಗಂಡು ನಾಯಿಯನ್ನು	ದೊಡ್ಡ ಕೊಠಡಿಯನ್ನು
बुरे कुत्तों को	बड़े कमरों को
ಕೆಟ್ಟ ಗಂಡು ನಾಯಿಗಳನ್ನು	ದೊಡ್ಡ ಕೊಠಡಿಗಳನ್ನು
बुरी कुत्ती	मोटी किताब
ಕೆಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣು ನಾಯಿ	ದಪ್ಪ ಪುಸ್ತಕ
बुरी कुत्तियाँ	मोटी किताबें
ಕೆಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣು ನಾಯಿಗಳು	ದಪ್ಪ ಪುಸ್ತಕಗಳು
बुरी कुत्ती को	मोटी किताब को
ಕೆಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣು ನಾಯಿಯನ್ನು	ದಪ್ಪ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು
बुरी कुत्तियों को	मोटी किताबों को
ಕೆಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣು ನಾಯಿಗಳನ್ನು	ದಪ್ಪ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು

ಆ ಕಾರಾಂತದ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಮುಂದಿರುವ ವಿಶೇಷ್ಯವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಥವಾ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿದ್ದರೂ ಏ ಕಾರಾಂತಗಳಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿದ್ದು ಯಾವುದೇ ವಚನದಲ್ಲಿರಲಿ, ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿ, ಹೊಂದದಿರಲಿ, ಈ ಕಾರಾಂತ ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿಯೂ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತವೆ.

IV. क्रिया ಕ್ರಿಯಾಪದ (*VERB*)

(1) राम **पढता है।** ರಾಮನು ಓದುತ್ತಾನೆ.

(2) सीता **लिखती है।** ಸೀತೆಯು ಬರೆಯುತ್ತಾಳೆ.

(3) लडका **बैठा।** ಹುಡುಗನು ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

(4) विमला **उठी।** ವಿಮಲೆಯು ಎದ್ದಳು.

(5) मोहन **पढेगा।** ಮೋಹನನು ಓದುವನು.

(6) बिल्ली **दौडेगी।** ಬೆಕ್ಕು ಓಡುವುದು.

ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದಪ್ಪ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು ನಾಮಪದಗಳು (ಕರ್ತೃಪದ) ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಈ ರೀತಿ ನಾಮಪದವು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳು ಕ್ರಿಯಾ ಪದಗಳು. ಕ್ರಿಯೆ ಎಂದರೆ ಕೆಲಸ ಎಂದರ್ಥ.

ಈಗ ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಭಜಿಸಿ ನೋಡೋಣ:

पढता है = पढ + ता + है

लिखती है = लिख + ती + है

पढ ಮತ್ತು लिख ಎಂಬುವು ಮೂಲ ಧಾತುಗಳು (ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಮೂಲ ರೂಪಗಳು)

ता ಮತ್ತು ती ಎಂಬುವು ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು.

है ಎಂಬುವು ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳು.

बैठा = बैठ + आ

उठी = उठ + ई

ಬೈಠ ಮತ್ತು ಉಠ ಎಂಬುವು ಮೂಲ ಧಾತುಗಳು.

ಆ ಮತ್ತು ಈ ಎಂಬುವು ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು.

पढेगा = पढ + एगा

दौड़ेगी = दौड + एगी

ಪಢ ಮತ್ತು ದೌಡ ಎಂಬುವು ಮೂಲ ಧಾತುಗಳು.

ಏಗಾ ಮತ್ತು ಏಗೀ ಎಂಬುವು ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು.

ಮೇಲೆ ವಿಭಜಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗಲು ಅವುಗಳ ಮೂಲರೂಪಗಳಾದ ಧಾತುಗಳೂ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಸೇರುವ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೂ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಇರಬೇಕು.

ಧಾತುಗಳು—कर, खेल, पढ, बैठ, लिख, सुन, जा ಇತ್ಯಾದಿ.

ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು—ता, ते, ती, आ, ई, एगा, एगी ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳು—हूँ, है, हैं, हो ಇತ್ಯಾದಿ.

ಧಾತುಗಳು 2 ವಿಧ : (1) ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತು, (2) ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತು.

1. ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತು

1) मोहन आता है।
ಮೋಹನನು ಬರುತ್ತಾನೆ.

5) मोहन आया।
ಮೋಹನನು ಬಂದನು.

2) लड़की जाती है।
ಹುಡುಗಿಯು ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ

6) लड़की गयी।
ಹುಡುಗಿಯು ಹೋದಳು.

3) बच्चा उठ रहा है।
ಹುಡುಗನು ಏಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

7) बच्चा उठा।
ಹುಡುಗನು ಎದ್ದನು.

4) बिल्ली भाग रही है।
ಬೆಕ್ಕು ಓಡುತ್ತಿದೆ.

8) बिल्ली भागी।
ಬೆಕ್ಕು ಓಡಿತು.

ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಜಾ, ಜಾ, ತಠ, ಭಾಗ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳ ಕ್ರಿಯಾ ಪದಗಳು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಕರ್ಮಪದ ಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲದೆ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ—ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಮೇಲೆ ಏನನ್ನು ಬರುತ್ತಾನೆ? ಯಾರನ್ನು ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿದರೆ ಉತ್ತರವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಮೂಲರೂಪಗಳಾದ ಧಾತುಗಳು **ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳೆಂದು** ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. **ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತು ಗಳೆಂದರೆ ಕರ್ಮಪದಗಳ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲದ ಧಾತುಗಳು.**

2. ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು

1) शंकर पाठ लिखता है।
ಶಂಕರನು ಪಾಠವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ.

2) सीता पाठ पढ़ती है।
ಸೀತೆಯು ಪಾಠವನ್ನು ಓದುತ್ತಾಳೆ.

3) राम काफी पी रहा है।
ರಾಮನು ಕಾಫಿಯನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

4) वह गान गा रहा है।
ಅವನು ಗಾನವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

5) शंकर ने पाठ लिखा।
ಶಂಕರನು ಪಾಠವನ್ನು ಬರೆದನು.

6) सीता ने पाठ पढ़ा।
ಸೀತೆಯು ಪಾಠನ್ನು ಓದಿದಳು.

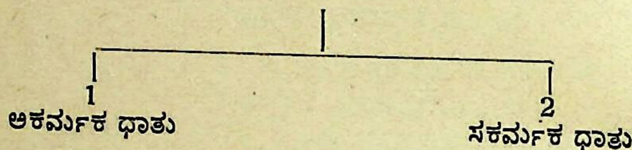
7) राम काफी पियेगा।
ರಾಮನು ಕಾಫಿಯನ್ನು ಕುಡಿಯುವನು.

8) वह गान गायेगी।
ಅವಳು ಗಾನವನ್ನು ಹಾಡುವಳು.

ಈ ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಖ, ಪಢ, ಪೀ ಮತ್ತು ಶ್ರುನ ಧಾತುಗಳ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಅವುಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮಪದಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ—ಶಂಕರನು ಏನನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ? ಸೀತೆಯು ಏನನ್ನು ಓದಿದಳು. ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಆ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಪದಗಳು ಇರುವ ಕಾರಣ ಉತ್ತರ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳೂ ಸಹ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಧಾತುಗಳಿಗೆ **ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳೆಂದು** ಹೆಸರು.

ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳೆಂದರೆ ಕರ್ಮಪದದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವ ಧಾತುಗಳು

ಧಾತುಗಳು 2 ವಿಧ

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಗೆ ಪುರುಷ, ಲಿಂಗ, ವಚನ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗ (ವಾಚ್ಯ)ಗಳೆಂಬ ಲಕ್ಷಣಗಳುಂಟು.

ಈಗ ಪುರುಷ, ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಕಾಲಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸೋಣ :

काल ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಕಾಲಗಳು (*TENSE*)

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು 3 ಕಾಲಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಜಿತವಾಗಿವೆ:

(*a*) ವರ್ತಮಾನಕಾಲ, (*b*) ಭೂತಕಾಲ, (*c*) ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ.

A. वर्तमानकाल ವರ್ತಮಾನಕಾಲ (*PRESENT TENSE*)

ವರ್ತಮಾನಗಳು 3 ವಿಧ: 1) ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ತಮಾನಕಾಲ 2) ಸಂದಿಗ್ಧ ವರ್ತಮಾನಕಾಲ, 3) ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವರ್ತಮಾನಕಾಲ.

1. सामान्य वर्तमानकाल ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ತಮಾನಕಾಲ

कर ಧಾತು

ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ

	ಏಕ	ಬಹು
ಪು.	मैं करता हूँ। ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.	हम करते हैं। ನಾವು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ
ಸ್ತ್ರೀ.	मैं करती हूँ। ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.	हम करती हैं। ನಾವು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ.

ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ

ಪು.	तू करता है। ನೀನು ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ.	तुम करते हो। ನೀವು ಮಾಡುತ್ತೀರಿ.
		आप करते हैं। ತಾವು ಮಾಡುತ್ತೀರಿ.

	ಏಕ	ಬಹು
ಸ್ತ್ರೀ.	तू करती है। ನೀನು ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ.	तुम करती हो। ನೀವು ಮಾಡುತ್ತೀರಿ.
		आप करती हैं। ತಾವು ಮಾಡುತ್ತೀರಿ.

ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ

ಪು.	वह करता है। ಅವನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.	वे करते हैं। ಅವರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.
ಸ್ತ್ರೀ.	वह करती है। ಅವಳು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ.	वे करती हैं। ಅವರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ कर ಧಾತುವಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದ ಎಲ್ಲಾ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ನಿಯಮ :—ಧಾತುವಿಗೆ (ಯಾವುದಾದರೂ ಧಾತುವಾಗಿರಲಿ) ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ता, ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ते, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಏಕವಚನ ಮತ್ತು ಬಹುವಚನಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ती ಎಂಬ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕರ್ತೃಪದ (ಪುರುಷ)ವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ हूँ, है, हैं ಮತ್ತು हो ಎಂಬ ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ.

2. संदिग्ध वर्तमानकाल ಸಂದಿಗ್ಧ ವರ್ತಮಾನಕಾಲ

उठ ಧಾತು

ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ

	ಏಕ	ಬಹು
ಪು.	मैं उठता हूँगा। ನಾನು ಏಳುತ್ತಿರಬಹುದು.	हम उठते होंगे। ನಾವು ಏಳುತ್ತಿರಬಹುದು.

	ಏಕ	ಬಹು
ಸ್ತ್ರೀ.	मैं उठती हूँगी। ನಾನು ಏಳುತ್ತಿರಬಹುದು.	हम उठती होंगी। ನಾವು ಏಳುತ್ತಿರಬಹುದು.

ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ

ಪು.	तू उठता होगा। ನೀನು ಏಳುತ್ತಿರಬಹುದು.	तुम उठते होगे। ನೀವು ಏಳುತ್ತಿರಬಹುದು. आप उठते होंगे। ತಾವು ಏಳುತ್ತಿರಬಹುದು.
ಸ್ತ್ರೀ.	तू उठती होगी। ನೀನು ಏಳುತ್ತಿರಬಹುದು.	तुम उठती होगी। ನೀವು ಏಳುತ್ತಿರಬಹುದು. आप उठती होंगी। ತಾವು ಏಳುತ್ತಿರಬಹುದು.

ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ

ಪು.	वह उठता होगा। ಅವನು ಏಳುತ್ತಿರಬಹುದು.	वे उठते होंगे। ಅವರು ಏಳುತ್ತಿರಬಹುದು.
ಸ್ತ್ರೀ.	वह उठती होगी। ಅವಳು ಏಳುತ್ತಿರಬಹುದು.	वे उठती होंगी। ಅವರು ಏಳುತ್ತಿರಬಹುದು.

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ उठ ಧಾತುವಿನ ಸಂದಿಗ್ಧ ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ ಎಲ್ಲಾ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ತಮಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ हूँ, है, हैं ಮತ್ತು हो ಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ होगा, होंगे, होगी ಮತ್ತು होंगी ಎಂಬ ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಸಂದಿಗ್ಧ ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ.

3. तात्कालिक वर्तमानकाल ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವರ್ತಮಾನಕಾಲ

ಲಿಖ ಧಾತು

ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ

	ಏಕ	ಬಹು
ಪು.	मैं लिख रहा हूँ । ನಾನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.	हम लिख रहे हैं । ನಾವು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.
ಸ್ತ್ರೀ.	मैं लिख रही हूँ । ನಾನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.	हम लिख रही हैं । ನಾವು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ

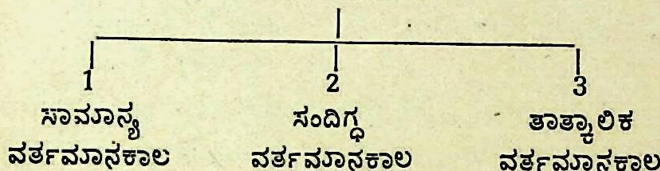
	ಏಕ	ಬಹು
ಪು.	तू लिख रहा है । ನೀನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ.	तुम लिख रहे हो । ನೀವು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. आप लिख रहे हैं । ತಾವು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೀರಿ.
ಸ್ತ್ರೀ.	तू लिख रही है । ನೀನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ.	तुम लिख रही हो । ನೀವು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. आप लिख रही हैं । ತಾವು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೀರಿ.

ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ

	ಏಕ	ಬಹು
ಪು.	वह लिख रहा है । ಅವನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.	वे लिख रहे हैं । ಅವರು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.
ಸ್ತ್ರೀ.	वह लिख रही है । ಅವಳು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.	वे लिख रही हैं । ಅವರು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಲಿಖ ಧಾತುವಿನ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ

ता, ते, ती ಎಂಬ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ रहा, रहे, रही ಎಂಬ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೂರು ವರ್ತಮಾನಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಕರ್ತೃಪದದ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತವೆ.

B. भूतकाल ಭೂತಕಾಲ

PAST-TENSE

ಭೂತಕಾಲಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ 3 ವಿಧ :—1) ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲ, 2) ಆಸನ್ನಭೂತಕಾಲ, 3) ಪೂರ್ಣಭೂತಕಾಲ.

अकर्मक धातु ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತು

ಎಲ್ಲಾ ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳ ಮೂರು ಭೂತಕಾಲಗಳ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೂ ಕರ್ತೃಪದ(ಪುರುಷ)ದ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತವೆ.

1. सामान्य भूतकाल ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲ

(ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತು)

ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ

	ಏಕ	ಬಹು
ಪು.	मैं उठा। ನಾನು ಎದ್ದೆನು.	हम उठे। ನಾವು ಎದ್ದೆವು.
ಸ್ತ್ರೀ.	मैं उठी। ನಾನು ಎದ್ದೆನು.	हम उठीं। ನಾವು ಎದ್ದೆವು.

ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ

	ಏಕ	ಬಹು
ಪು.	तू उठा । ನೀನು ಎದ್ದೆ.	तुम उठे । ನೀವು ಎದ್ದಿರಿ.
		आप उठे । ತಾವು ಎದ್ದಿರಿ.
ಸ್ತ್ರೀ.	तू उठी । ನೀನು ಎದ್ದೆ.	तुम उठी । ನೀವು ಎದ್ದಿರಿ.
		आप उठीं । ತಾವು ಎದ್ದಿರಿ.

ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ

ಪು.	वह उठा । ಅವನು ಎದ್ದನು.	वे उठे । ಅವರು ಎದ್ದರು.
ಸ್ತ್ರೀ.	वह उठी । ಅವಳು ಎದ್ದಳು.	वे उठीं । ಅವರು ಎದ್ದರು.

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ उठ ಎಂಬ ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುವಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ಎಲ್ಲಾ ರೂಪಗಳ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಧಾತುಗಳಿಗೆ आ ಅಥವಾ या ಎಂಬ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅದೇ ರೂಪವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ए ಕಾರವಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ई ಕಾರವಾಗಿಯೂ, ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ईं ಕಾರವಾಗಿಯೂ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತವೆ. ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಪದಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ.

2. आसन्न भूतकाल ಆಸನ್ನ ಭೂತಕಾಲ
(ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತು)

ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ

	ಏಕ	ಬಹು
ಪು.	मैं आया हूँ । ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.	हम आये हैं । ನಾವು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ.
ಸ್ತ್ರೀ.	मैं आयी हूँ । ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.	हम आयी हैं । ನಾವು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಇತ್ಯಾದಿ

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ जा ಎಂಬ ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುವಿನ ಆಸನ್ನ ಭೂತಕಾಲಗಳ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪದ ಜೊತೆಗೆ ಕರ್ತೃಪದ (ಪುರುಷ) ಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ हूँ, है, हैं, हो ಎಂಬ ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಆಸನ್ನ ಭೂತಕಾಲವಾಗುತ್ತದೆ.

3. पूर्ण भूतकाल ಪೂರ್ಣ ಭೂತಕಾಲ

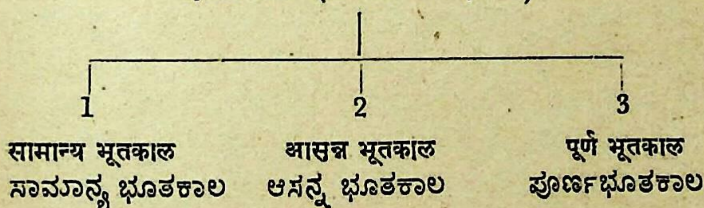
(ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತು)

ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ

	ಏಕ	ಬಹು
ಪು.	मैं गया था।	हम गये थे।
	ನಾನು ಹೋಗಿದ್ದೆನು.	ನಾವು ಹೋಗಿದ್ದೆವು.
ಸ್ತ್ರೀ.	मैं गयी थी।	हम गयी थीं।
	ನಾನು ಹೋಗಿದ್ದೆನು.	ನಾವು ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಇತ್ಯಾದಿ

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ जा ಎಂಬ ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುವಿನ ಭೂತಕಾಲದ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪದ ಜೊತೆಗೆ ಕರ್ತೃಪದದ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ था, थे, थी ಮತ್ತು थीं ಎಂಬ ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭೂತಕಾಲ (ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತು)

ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ

	ಏಕ	ಬಹು
ಪು.	तू उठा। ನೀನು ಎದ್ದೆ.	तुम उठे। ನೀವು ಎದ್ದಿರಿ. आप उठे। ತಾವು ಎದ್ದಿರಿ.
ಸ್ತ್ರೀ.	तू उठी। ನೀನು ಎದ್ದೆ.	तुम उठी। ನೀವು ಎದ್ದಿರಿ. आप उठीं। ತಾವು ಎದ್ದಿರಿ.

ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ

	ಏಕ	ಬಹು
ಪು.	वह उठा। ಅವನು ಎದ್ದನು.	वे उठे। ಅವರು ಎದ್ದರು.
ಸ್ತ್ರೀ.	वह उठी। ಅವಳು ಎದ್ದಳು.	वे उठीं। ಅವರು ಎದ್ದರು.

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ उठ ಎಂಬ ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುವಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ಎಲ್ಲಾ ರೂಪಗಳ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಧಾತುಗಳಿಗೆ आ ಅಥವಾ या ಎಂಬ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅದೇ ರೂಪವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ए ಕಾರವಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ई ಕಾರವಾಗಿಯೂ, ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ईं ಕಾರವಾಗಿಯೂ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತವೆ. ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಪದಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ.

2. आसन्न भूतकाल ಆಸನ್ನ ಭೂತಕಾಲ

(ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತು)

ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ

	ಏಕ	ಬಹು
ಪು.	मैं आया हूँ। ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.	हम आये हैं। ನಾವು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ.
ಸ್ತ್ರೀ.	मैं आयी हूँ। ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.	हम आयी हैं। ನಾವು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಇತ್ಯಾದಿ

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ जा ಎಂಬ ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುವಿನ ಆಸನ್ನ ಭೂತಕಾಲಗಳ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತ ಕಾಲದ ರೂಪದ ಜೊತೆಗೆ ಕರ್ತೃಪದ (ಪುರುಷ) ಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ हूँ, है, हैं, हो ಎಂಬ ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಆಸನ್ನ ಭೂತಕಾಲವಾಗುತ್ತದೆ.

3. पूर्ण भूतकाल ಪೂರ್ಣ ಭೂತಕಾಲ

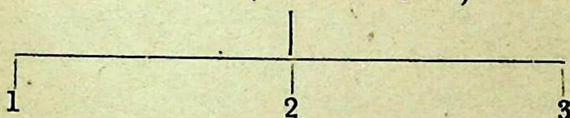
(ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತು)

ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ

	ಏಕ	ಬಹು
ಪು.	मैं गया था।	हम गये थे।
	ನಾನು ಹೋಗಿದ್ದೆನು.	ನಾವು ಹೋಗಿದ್ದೆವು.
ಸ್ತ್ರೀ.	मैं गयी थी।	हम गयी थीं।
	ನಾನು ಹೋಗಿದ್ದೆನು.	ನಾವು ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಇತ್ಯಾದಿ

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ जा ಎಂಬ ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುವಿನ ಭೂತ ಕಾಲದ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪದ ಜೊತೆಗೆ ಕರ್ತೃಪದದ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ था, थे, थी ಮತ್ತು थीं ಎಂಬ ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭೂತಕಾಲ (ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತು)

1 सामान्य भूतकाल ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲ

2 आसन्न भूतकाल ಆಸನ್ನ ಭೂತಕಾಲ

3 पूर्ण भूतकाल ಪೂರ್ಣಭೂತಕಾಲ

ಈ ಮೇಲೆ ಕಂಡ ಎಲ್ಲಾ ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳ ಮೂರೂ ಭೂತ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಕರ್ತೃಪದದ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಪದಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ.

B. भूतकाल ಭೂತಕಾಲ (ಮುಂದುವರಿದುದು)

PAST-TENSE

ಭೂತಕಾಲಗಳು 3 ವಿಧ: 1) ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲ, 2) ಆಸನ್ನ ಭೂತಕಾಲ, 3) ಪೂರ್ಣ ಭೂತಕಾಲ.

सकर्मक धातु ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತು

ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳ ಮೂರೂ ಭೂತಕಾಲ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಕರ್ತೃಪದದ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಅಂತಹ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮಪದಗಳ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದೇವೆ.

ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಕರ್ಮಕಧಾತುಗಳ ಅದೇ ಮೂರೂ ಭೂತಕಾಲ ಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ನೋಡೋಣ :

ने ಪ್ರತ್ಯಯದ ನಿಯಮ

ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಕ್ರಿಯಾ ಪದವು (ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿಯಂತೆ) ಕರ್ತೃಪದದ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮಪದದ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಕರ್ತೃಪದಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯ ने ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಆ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಪದವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೂ, ಮತ್ತು ಕರ್ಮ ಪದವಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿಯ को ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿ ದ್ದರೂ ಸಹ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಈ ನೆ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಮತ್ತು ತೊಡಕಾದುದು.

ಈಗ ನೆ ಪ್ರತ್ಯಯದ ನಿಯಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಕರ್ಮಕಧಾತುಗಳ ಮೂರೂ ಭೂತಕಾಲದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸೋಣ :

1. समान्य भूतकाल ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲ
(ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತು)

सीता ने एक फल खाया। ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನ ಕರ್ಮಪದ.
ಸೀತೆಯು ಒಂದು ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿಂದಳು.

सीता ने दो फल खाये। ಪು. ಬ. ಕರ್ಮಪದ
ಸೀತೆಯು ಎರಡು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿಂದಳು.

रामे ने एक रोटी खायी। ಸ್ತ್ರೀ. ಏ. ಕರ್ಮಪದ.
ರಾಮನು ಒಂದು ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಿಂದನು.

राम ने दो रोटियाँ खायीं। ಸ್ತ್ರೀ. ಬ. ಕರ್ಮಪದ.
ರಾಮನು ಎರಡು ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತಿಂದನು.

राम ने .... खाया। ಕರ್ಮಪದವಿಲ್ಲ.
ರಾಮನು .... ತಿಂದನು.

सीता ने .... खाया। ಕರ್ಮಪದವಿಲ್ಲ.
ಸೀತೆಯು .... ತಿಂದಳು.

राम ने एक रोटी को खाया। ಕರ್ಮಪದಕ್ಕೆ को ಸೇರಿದೆ.
ರಾಮನು ಒಂದು ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಿಂದನು.

सीता ने दो रोटियों को खाया। ಕರ್ಮಪದಕ್ಕೆ को ಸೇರಿದೆ.
ಸೀತೆಯು ಎರಡು ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತಿಂದಳು.

ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಪದದ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಕರ್ತೃಪದಗಳಿಗೆ ने ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿದೆ. ಕರ್ಮಪದವಿಲ್ಲದಿರುವ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಪದವಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ को ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿರುವ ಕಡೆ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಕೇವಲ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ.

2. आसन्न भूतकाल ಆಸನ್ನ ಭೂತಕಾಲ

(ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತು)

ಕರ್ಮಪದ	ಪು.	खाया है।	खाये हैं।
,,	ಸ್ತ್ರೀ.	खायी है।	खायी हैं।
ಕರ್ಮಪದವಿಲ್ಲ	ಪು. ಏ.	खाया है।	
ಕರ್ಮಪದಕ್ಕೆ को ಸೇರಿದೆ.	ಪು. ಏ.	खाया है।	

3. पूर्ण भूतकाल ಪೂರ್ಣ ಭೂತಕಾಲ

(ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತು)

ಕರ್ಮಪದ	ಪು.	खाया था।	खाये थे।
,,	ಸ್ತ್ರೀ.	खायी थी।	खायी थीं।
ಕರ್ಮಪದವಿಲ್ಲ	ಪು. ಏ.	खाया था।	....
ಕರ್ಮಪದಕ್ಕೆ को ಸೇರಿದೆ	ಪು. ಏ.	खाया था।	....

ಭೂತಕಾಲ (ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತು)

सामान्य भूतकाल	आसन्न भूतकाल	पूर्ण भूतकाल
ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲ	ಆಸನ್ನ ಭೂತಕಾಲ	ಪೂರ್ಣ ಭೂತಕಾಲ

ವಿ.ಸೂ.: ಲಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ, ಬೋಲ ಮಾತನಾಡು, ಭೂಲ ಮರೆತುಬಿಡು— ಈ ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು ಮೂರು ಭೂತಕಾಲ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳಂತೆಯೇ ಕರ್ತೃಪದದ ಲಿಂಗ, ವಚನ ಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತವೆಯೇ ಹೊರತು ನೆ ಪ್ರತ್ಯಯದ ನಿಯಮ ವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

C. भविष्यत्काल ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ

ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲಗಳು 2 ವಿಧ: 1) ಸಾಮಾನ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ, 2) ಸಂಭಾವ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ.

1) सामान्य भविष्यत्काल ಸಾಮಾನ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ

ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ

	ಏಕ	ಬಹು
ಪು.	मैं जाऊँगा । ನಾನು ಹೋಗುವೆನು.	हम जायेंगे । ನಾವು ಹೋಗುವೆವು.
ಸ್ತ್ರೀ.	मैं जाऊँगी । ನಾನು ಹೋಗುವೆನು.	हम जायेंगी । ನಾವು ಹೋಗುವೆವು.

ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ

ಪು.	तू जायेगा । ನೀನು ಹೋಗುವೆ.	तुम जाओगे । ನೀವು ಹೋಗುವಿರಿ. आप जायेंगे । ತಾವು ಹೋಗುವಿರಿ.
ಸ್ತ್ರೀ.	तू जायेगी । ನೀನು ಹೋಗುವೆ.	तुम जाओगी । ನೀವು ಹೋಗುವಿರಿ. आप जायेंगी । ತಾವು ಹೋಗುವಿರಿ.

ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ

	ಏಕ	ಬಹು
ಪು.	वह जायेगा । ಅವನು ಹೋಗುವನು.	वे जायेंगे । ಅವರು ಹೋಗುವರು.
ಸ್ತ್ರೀ.	वह जायेगी । ಅವಳು ಹೋಗುವಳು.	वे जायेंगी । ಅವರು ಹೋಗುವರು.

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ जा ಧಾತುವಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ ಎಲ್ಲಾ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಧಾತುವಿಗೆ ಕರ್ತೃಪದದ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ऊँगा, ऊँगी, एगा, एगी, एँगे, एँगी ओगे, ಮತ್ತು ओगी ಎಂಬ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ.

2. संभाव्य भविष्यत्काल ಸಂಭಾವ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ

ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ

ಪು.	मैं जाऊँ । ನಾನು ಹೋಗಲೇ.	हम जायें । ನಾವು ಹೋಗಲೇ.
ಸ್ತ್ರೀ.	मैं जाऊँ । ನಾನು ಹೋಗಲೇ.	हम जायें । ನಾವು ಹೋಗಲೇ.

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಭಾವ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ ರೂಪಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿನ गा, गे, गी ಎಂಬ ಆಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದರಿಂದ ಸಂಭಾವ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವು ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವಾಗುವ ಅಥವಾ ಮಾಡುವ ಕೇವಲ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಆ ಕೆಲಸವು ಆಗಬಹುದು ; ಅಥವಾ ಆಗದಿರಬಹುದು.

तालिका

काल ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಕಾಲಗಳು

- **a** वर्तमानकाल / ವರ್ತಮಾನಕಾಲ
  - 1 सामान्य वर्तमातकाल / ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲ
  - 2 संदिग्ध वर्तमानकाल / ಸಂದಿಗ್ಧ ವರ್ತಮಾನಕಾಲ
  - 3 तात्कालिक वर्तमानकाल / ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲ
- **b** भूतकाल / ಭೂತಕಾಲ
  - 1 सामान्य भूतकाल / ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲ
    - 1 अकर्मक धातु / ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತು
    - 2 सकर्मक धातु / ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತು (ने ಪ್ರತ್ಯಯ)
  - 2 आसन्न भूतकाल / ಆಸನ್ನ ಭೂತಕಾಲ
    - 1 अकर्मक धातु / ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತು
    - 2 सकर्मक धातु / ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತು (ने ಪ್ರತ್ಯಯ)
  - 3 पूर्ण भूतकाल / ಪೂರ್ಣ ಭೂತಕಾಲ
    - 1 अकर्मक धातु / ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತು
    - 2 सकर्मक धातु / ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತು (ने ಪ್ರತ್ಯಯ)
- **c** भविष्यत्काल / ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ
  - 1 सामान्य भविष्यत्काल / ಸಾಮಾನ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ
  - 2 संभाव्य भविष्यत्काल / ಸಂಭಾವ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ

वाच्य ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ವಾಚ್ಯ

ಕ್ರಿಯೆಯ ಯಾವ ರೂಪಾಂತರವು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಕರ್ತೃಪದದ, ಕರ್ಮಪದದ ಅಥವಾ ಕೇವಲ ಭಾವದ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಆ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ವಾಚ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ 3 ವಾಚ್ಯಗಳಿವೆ: 1 ಕರ್ತೃವಾಚ್ಯ, 2 ಕರ್ಮವಾಚ್ಯ, 3 ಭಾವವಾಚ್ಯ.

1. कर्तृवाच्य—ಕರ್ತೃವಾಚ್ಯ:—ವಾಕ್ಯದ ಉದ್ದೇಶವು ಕ್ರಿಯೆಯ ಕರ್ತೃವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಕ್ರಿಯೆಯ ಆ ರೂಪಾಂತರವು ಕರ್ತೃವಾಚ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—लड़का दौडता है ।
लडके ने पुस्तक पढी ।
रानी ने सहेलियों को बुलाया ।

2. कर्मवाच्य—ಕರ್ಮವಾಚ್ಯ:— ವಾಕ್ಯದ ಉದ್ದೇಶವು ಕ್ರಿಯೆಯ ಕರ್ಮಪದವೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದರೆ ಕ್ರಿಯೆಯ ಆ ರೂಪಾಂತರವು ಕರ್ಮವಾಚ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—सीता से कपडा सिया जाता है ।
राम से पुस्तक पढ़ी गयी ।
मुझसे बोझ न उठाया जायेगा ।

3. भाववाच्य—ಭಾವವಾಚ್ಯ:—ವಾಕ್ಯದ ಉದ್ದೇಶವು ಕ್ರಿಯೆಯ ಕರ್ತೃ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಪದವಾವುದೂ ತಿಳಿದುಬರದಿದ್ದರೆ ಕ್ರಿಯೆಯ ಆ ರೂಪಾಂತರವು ಭಾವವಾಚ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಉದಾ:—मुझसे उठा नहीं जायेगा ।
यहाँ कैसे बैठा जायेगा ।
धूप में चला नहीं जाता ।

ಕರ್ತೃವಾಚ್ಯವು ಅಕರ್ಮಕ, ಸಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೂ, ಕರ್ಮವಾಚ್ಯವು ಕೇವಲ ಸಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಭಾವವಾಚ್ಯವು ಕೇವಲ ಅಕರ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಯೋಗ–ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗ.

ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ವಾಚ್ಯಗಳ ಹಾಗೆಯೇ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪ್ರಯೋಗವೆಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಲಕ್ಷಣವುಂಟು. ಆ ಪ್ರಕರಣವು ಈ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಮೀರಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಿಡಲಾಗಿದೆ; ಕೇವಲ ವಾಚ್ಯ ಪ್ರಕರಣ ಮಾತ್ರ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

B. अविकारी शब्द ಅವ್ಯಯಗಳು

I. क्रियाविशेषण ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳು

(*ADVERBS*)

(1) राम **कल** आया । ರಾಮನು ನೆನ್ನೆ ಬಂದನು.

(2) जंगल **दूर** है । ಕಾಡು ದೂರವಿದೆ.

(3) उसकी बात **ठीक** है । ಅವನ ಮಾತು ಸರಿಯಾಗಿದೆ.

ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದಪ್ಪಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಅವುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಪದಗಳಿಗೆ **ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳೆಂದು** ಹೆಸರು. ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳು ಕ್ರಿಯೆಯು ನಡೆದದ್ದು ಅಥವಾ ನಡೆಯುವುದು ಎಲ್ಲಿ? ಯಾವಾಗ? ಏತಕ್ಕೆ? ಹೇಗೆ? ಯಾವುದರ ದೆಸೆಯಿಂದ? ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಇವು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದದೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳು 4 ವಿಧ :

(1) **कालवाचक क्रियाविशेषण** ಕಾಲವಾಚಕ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣ.
(2) **स्थानवाचक क्रियाविशेषण** ಸ್ಥಾನವಾಚಕ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣ.
(3) **रीतिवाचक क्रियाविशेषण** ರೀತಿವಾಚಕ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣ.
(4) **यौगिक क्रियाविशेषण** ಯೌಗಿಕ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣ.

(1) **कालवाचक क्रियाविशेषण :—**

सीता **परसों** गयी ।
ಸೀತೆಯು ಮೊನ್ನೆ ಹೋದಳು.

कभी कभी पानी बरसता है ।
ಆಗಾಗ್ಗೆ ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದಪ್ಪಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳು ಕ್ರಿಯೆಯು ಯಾವಾಗ ನಡೆದದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಆದಕಾರಣ ಅವು ಕಾಲವಾಚಕ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳು.

(2) **स्थानवाचक क्रियाविशेषण :—**

घर **नजदीक** है । ಮನೆ ಹತ್ತಿರವಿದೆ.
देहली **दूर** है । ದೆಹಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ.

ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದಪ್ಪಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳು ಕ್ರಿಯೆಯು ನಡೆದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇವು ಸ್ಥಾನವಾಚಕ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳು.

(3) **रीतिवाचक क्रियाविशेषण :—**

हमें हिंदी **जरूर** पढनी चाहिये ।
ನಾವು ಖಂಡಿತ ಹಿಂದಿ ಓದಬೇಕು.

राम स्वयं यह काम करेगा ।
ರಾಮನು ಸ್ವತಃ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವನು.

ಮೇಲಿನ ದಪ್ಪಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು ರೀತಿವಾಚಕ ಕ್ರಿಯಾ ವಿಶೇಷಣಗಳು. ಇವು ಕ್ರಿಯೆಯು ನಡೆಯುವ ರೀತಿ ಅಥವಾ ವಿಧಾನ ವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

(4) **यौगिक क्रियाविशेषण :—**

तुम साफ साफ क्यों नहीं बोलते ?
ನೀನು ಸರಿಯಾಗಿ ಏಕೆ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ?

एकाएक धन मिल गया ?
ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಹಣವು ಸಿಕ್ಕಿ ಹೋಯಿತು.

ಮೇಲೆ ದಪ್ಪಕ್ಷರದ ಪದಗಳು ಯೌಗಿಕ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳು. ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳು ಸೇರಿಯೋ ಇಲ್ಲವೇ ಒಂದು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿಯೋ ಇವುಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ.

II. संबंध सूचकाव्यय ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕಾವ್ಯಯ

घर **के पीछे** पेड हैं ।
ಮನೆಯ ಹಿಂದುಗಡೆ ಮರಗಳಿವೆ.

स्कूल **के सामने** मैदान है ।
ಸ್ಕೂಲಿನ ಎದುರುಗಡೆ ಮೈದಾನವಿದೆ.

राम घर **की ओर** जा रहा है ।
ರಾಮನು ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

मोहन शंकर **की तरह** है ।
ಮೋಹನನು ಶಂಕರನ ಹಾಗೆ ಇದ್ದಾನೆ.

ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದಪ್ಪ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕಾವ್ಯಯಗಳು. ಇವು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪದಗಳಿಗಾಗಲಿ, ಪದಗಳ ಗುಂಪುಗಳಿಗಾಗಲಿ, ಇಲ್ಲವೇ ಇತರ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗಾಗಲಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಇವು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಹೊಂದದೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಯೋಗ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕಾವ್ಯಯಗಳನ್ನು 2 ವಿಧವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು :

के ನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುವು ಕೆಲವು.
की ನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುವು ಕೆಲವು.

के ऊपर ಮೇಲುಗಡೆ	**की तरफ** ಕಡೆಗೆ
के नीचे ಕೆಳಗಡೆ	**की तरह** ಹಾಗೆ
के सामने ಮುಂದುಗಡೆ	**की ओर** ಕಡೆಗೆ
के पीछे ಹಿಂದುಗಡೆ	**की नाईं** ಹಾಗೆ
के साथ ಸಂಗಡ	**की खातिर** ಗಾಗಿ
के अंदर ಒಳಗಡೆ	**की अपेक्षा** ಗಿಂತ
के बाहर ಹೊರಗಡೆ	**की जगह** ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ

III. **समुच्चय बोधक** ಸಮುಚ್ಚಯ ಬೋಧಕಗಳು

राम **और** मोहन आते हैं ।
ರಾಮ ಮತ್ತು ಮೋಹನನು ಬರುತ್ತಾರೆ.

तुम इतिहास **या** भूगोल पढो ।
ನೀವು ಇತಿಹಾಸ ಅಥವಾ ಭೂಗೋಳ ಓದಿರಿ.

वह धनी नहीं है **पर** सुखी है।
ಅವನು ಧನಿಕನಲ್ಲ, ಆದರೆ ಸುಖಿ.

राम के पास पैसे थे **इसलिये** वह सिनेमा गया।
ರಾಮನ ಹತ್ತಿರ ಹಣವಿತ್ತು ; ಆದ ಕಾರಣ ಅವನು ಸಿನಿಮಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

मोहन ने कहा **कि** मैं घर जाऊँगा।
ಮೋಹನನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದನು.

तुमने समझा **कि** नहीं ?
ನೀನು ತಿಳಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ ?

ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದಪ್ಪ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು ಸಮುಚ್ಚಯ ಬೋಧಕಗಳು. ಇವು ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಎರಡು ಪದಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವ, ವಿಭಾಜಿಸುವ ಇಲ್ಲವೇ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವ ಪದಗಳು. ಇವು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

IV. विस्मय बोधक ವಿಸ್ಮಯ ಬೋಧಕಗಳು

वाह! तुम अच्छा बोले।
ಓಹೋ! ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ.

हाय! वह कैसा भयानक दृश्य था!
ಅಯ್ಯೋ! ಅದು ಎಂತಹ ಭಯಾನಕ ದೃಶ್ಯ!

ಮೇಲೆ ದಪ್ಪ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು ವಿಸ್ಮಯ ಬೋಧಕಗಳು. ಅವು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಹರ್ಷ, ದುಃಖ, ತಿರಸ್ಕಾರ ಮೊದಲಾದ ಮನೋಭಾವಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಅವ್ಯಯಗಳು. ಇವು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುವಾಗ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

5. क्लिष्टभाग ಕೆಲವು ಜಟಿಲ ವಿಷಯಗಳು

1. विधिरूप ವಿಧಿರೂಪ ಕ್ರಿಯೆ

तू यहाँ **आ**। ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ಬಾ.

तुम यह काम **करो**। ನೀನು ಈ ಕೆಲಸಮಾಡು.

तुम काफी **पिओ**। ನೀವು ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯಿರಿ.

आप फल **खाइये**। ತಾವು ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿನ್ನಿರಿ.

ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದಪ್ಪಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳು ವಿಧಿರೂಪ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿವೆ. ವಿಧಿ ಎಂದರೆ ಆಜ್ಞೆಯೆಂದರ್ಥ, ವಿಧಿ ರೂಪಗಳು ಸರ್ವನಾಮಗಳ ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತವೆ. तू ಎಂಬುದನ್ನು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುವಾಗ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುವುದು. तू ಬಂದಾಗ ಧಾತುವು ಇದ್ದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. तुम ಎಂಬುದನ್ನು ಸಮಾನ ವಯಸ್ಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಿಗೂ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಜನಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಆಗ ಧಾತುವಿಗೆ ओ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಗೌರವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ आप ಬಂದಾಗ ಧಾತುವಿಗೆ इये ಸೇರುತ್ತದೆ.

ವಿಧಿ ರೂಪ ಕ್ರಿಯೆಯ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು

तू आ	तुम आओ	आप आइये
ನೀನು ಬಾ	ನೀವು ಬನ್ನಿ	ತಾವು ಬನ್ನಿರಿ
तू जा	तुम जाओ	आप जाइये
ನೀನು ಹೋಗು	ನೀವು ಹೋಗಿ	ತಾವು ಹೋಗಿರಿ.
तू लिख	तुम लिखो	आप लिखिये
ನೀನು ಬರೆ	ನೀವು ಬರೆಯಿರಿ	ತಾವು ಬರೆಯಿರಿ

तू पढ़ ನೀನು ಓದು	तुम पढ़ो ನೀವು ಓದಿರಿ	आप पढ़िये ತಾವು ಓದಿರಿ
तू पी ನೀನು ಕುಡಿ	तुम पिओ ನೀವು ಕುಡಿಯಿರಿ	आप पीजिये ತಾವು ಕುಡಿಯಿಸಿ
तू दे ನೀನು ಕೊಡು	तुम दो ನೀವು ಕೊಡಿರಿ	आप दीजिये ತಾವು ಕೊಡಿರಿ
तू कर ನೀನು ಮಾಡು	तुम करो ನೀವು ಮಾಡಿರಿ	आप कीजिये ತಾವು ಮಾಡಿರಿ
तू ले ನೀನು ತೆಗೆದುಕೊ	तुम लो ನೀವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ	आप लीजिये ತಾವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ

2. भाव कृदंत ಕೃದಂತ ಭಾವನಾಮ

पढ़ना एक अच्छा गुण है ।
ಓದುವುದು ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣ.

देना दानियों का कर्तव्य है ।
ಕೊಡುವುದು ದಾನಿಗಳ ಕರ್ತವ್ಯ.

दौडना लडकों का स्वभाव है ।
ಓಡುವುದು ಹುಡುಗರ ಸ್ವಭಾವ.

लड़का **पढ़ने** में होशियार है ।
ಹುಡುಗನು ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಂತ.

ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದಪ್ಪ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಧಾತು ಸರಿಪಡಿಸಿ ರೂಪಗಳು ಕೃದಂತ ಭಾವನಾಮಗಳು. ಧಾತುವಿಗೆ ना ಪ್ರತ್ಯಯ ವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಕೃದಂತ ಭಾವನಾಮವಾಗುತ್ತವೆ. ಇವು ನಾಮ ಪದಗಳಂತೆಯೇ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುವು. ಇವುಗಳಿಗೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ಗಳು ಸೇರಿದಾಗ ಅವುಗಳ ತುದಿಯ ना ವು ने ಆಗುತ್ತದೆ.

3. वर्तमान कालिक कृदंत
ಕೃದಂತ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲ

लिखता हुआ लड़का	ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಹುಡುಗ.
रोते हुए बच्चे	ಅಳುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳು.
पढ़ती हुई लड़की	ಓದುತ್ತಿರುವ ಹುಡುಗಿ.
बेठती हुई लडकियाँ	ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಹುಡುಗಿಯರು.

ಧಾತುವಿಗೆ ता हुआ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದ ಕೃದಂತ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೃದಂತ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲವು ನಾಮವಿಶೇಷಣದ ಹಾಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಆಗ ಅದು ಮುಂದಿರುವ ನಾಮಪದದ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ.

4. भूतकालिक कृदंत ಕೃದಂತ ಭೂತಕಾಲ

धोया हुआ कपडा	ಒಗೆದ ಬಟ್ಟೆ
बनायी हुई रसोई	ಮಾಡಿದ ಅಡಿಗೆ
लिखे हुए पत्र	ಬರೆದ ಕಾಗದಗಳು
पढ़ी हुई कहानियाँ	ಓದಿದ ಕಥೆಗಳು

ಭೂತಕಾಲದ ಕ್ರಿಯಾಪದಕ್ಕೆ हुआ ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಭೂತಕಾಲದ ಕೃದಂತವಾಗುತ್ತದೆ. ಭೂತಕಾಲದ ಕೃದಂತವು ನಾಮವಿಶೇಷಣದ ಹಾಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಆಗ ಅದು ಮುಂದಿರುವ ನಾಮಪದದ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ.

5. कृदंत रूढ्यात्मक रूप
ಕೃದಂತ ರೂಢ್ಯಾತ್ಮಕ ರೂಪ

ನಿರಂತರ ಬೋಧಕ ರೂಪಗಳು

आया कर	ಬರುತ್ತಾ ಇರು.	राम आया करता है।
जाया कर	ಹೋಗುತ್ತಾ ಇರು.	सीता जाया करती है।
लिखा कर	ಬರೆಯುತ್ತಾ ಇರು.	लड़के लिखा करते हैं।

ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ ಕ್ರಿಯೆಗೆ कर ಎಂಬುದನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಕೃದಂತ ರೂಢ್ಯಾತ್ಮಕ ರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದಿನಗಳವರೆಗೆ, ನಿತ್ಯವೂ, ಆಗಾಗ್ಗೆ ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ನಿರಂತರತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಈ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಗೆ ने ನಿಯಮವು ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

6. सहायक क्रियाएँ ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳು
(AUXILIARY VERBS)

मैं हिंदी पढ़ सकता हूँ। ನಾನು ಹಿಂದೀ ಓದಬಲ್ಲೆನು.

वह कह चुका था। ಅವನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದ್ದನು.

उसको बोलने दो। ಅವನನ್ನು ಮಾತನಾಡಗೊಡಿರಿ.

ललिता देखने लगी। ಲಲಿತೆಯು ನೋಡತೊಡಗಿದಳು.

राम वहाँ नहीं जा पाया।
ರಾಮನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲಾರದಾದನು.

मैं सीखना चाहता हूँ। ನಾನು ಕಲಿಯಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದಪ್ಪ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಧಾನ ಧಾತುವಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ सकना

ಶಕ್ಯತೆ, चुकना ಮುಕ್ತಾಯ, देना ಅನುಮತಿ, लगना ಪ್ರಾರಂಭ, पाना ಸಾಧ್ಯತೆ ಮತ್ತು चाहना ಅಪೇಕ್ಷೆ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ರೀತಿ ಸಹಾಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುವಾಗ ಕಾಲ, ಪುರುಷ, ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳಿಂದ ಆಗುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಇವುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರಧಾನ ಧಾತುಗಳು ಇದ್ದ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ.

7. संयुक्त क्रियाएँ ಸಂಯುಕ್ತ ಕ್ರಿಯೆಗಳು (*COMPOUND VERBS*)

1) राम आ जाता है। ರಾಮನು ಬಂದುಬಿಡುತ್ತಾನೆ. सीता आ गयी है। ಸೀತೆಯು ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ.

2) हम रुपये दे देते हैं। ನಾವು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತೇವೆ. उन्होंने रुपये दे दिये हैं। ಅವರು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

3) मोहन किताब ले लेता है। ಮೋಹನನು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತಾನೆ. विमला ने रुपया ले लिया। ವಿಮಲಳು ರೂಪಾಯಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಳು.

4) हाथी डाली तोड डालता है। ಆನೆಯು ಕೊಂಬೆಯನ್ನು ಮುರಿದುಹಾಕಿಬಿಡುತ್ತದೆ. राम ने तीन आम खा डाले। ರಾಮನು ಮೂರು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿಂದುಹಾಕಿದನು.

5) बूढा गिर पढता है। ಮುದುಕನು ಬಿದ್ದುಬಿಡುತ್ತಾನೆ. बूढी गिर पडी। ಮುದುಕಿಯು ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟಳು.

6) नारायण बोल उठता है। बच्ची जाग उठी।
ನಾರಾಯಣನು ಮಾತನಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಹೆಣ್ಣುಮಗು ಎಚ್ಚರವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು.

7) विद्यार्थी प्रश्न पूछ बैठते हैं। अध्यापक उत्तर कह बैठे।
ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟರು.

8) मैं पुस्तक को रख छोडता हूँ। लडके ने पुस्तक को रख छोडा।
ನಾನು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಹುಡುಗನು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟನು.

9) सिपाही लोगों को रोक रखते हैं। इंजनियर ने पानी रोक रखा।
ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಜನಗಳನ್ನು ತಡೆದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂಜನಿಯರು ನೀರನ್ನು ತಡೆದು ಬಿಟ್ಟರು.

ಮೇಲಿನ ದಪ್ಪ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಎರಡು ಧಾತುಗಳಿಂದ ಜೋಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಒಂದೇ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗಿವೆ.

ಹೇಳಲಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬರುವ ಎರಡು ಧಾತುಗಳ ಜೋಡಣೆಯೇ ಸಂಯುಕ್ತ ಕ್ರಿಯೆಗಳು. ಈ ಜೋಡಣೆಯು ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಜೋಡಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಧಾತುವು ಇದ್ದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಎರಡನೆಯ ಧಾತುವು ಮಾತ್ರ ಕರ್ತೃಪದದ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಜೋಡಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎರಡನೆಯ ಧಾತುವಿನ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥವು ದೂರವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಸಂಭವವೂ ಉಂಟು.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಉದಾ: ತಿಂದುಹಾಕು, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳು, ಬಂದುಬಿಡು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಂಯುಕ್ತ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಧಾತುವಿನ ಜೊತೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ಧಾತುಗಳಾಗಿ (1) जाना (2) देना (3) लेना (4) डालना (5) पडना (6) उठना (7) बैठना (8) छोडना (9) रखना ಮುಂತಾದುವು ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

8. आवश्यकता बोधक क्रियाएँ
ಆವಶ್ಯಕತೆ ಬೋಧಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳು

Compulsion *Necessity* *Oligation*

पडना है था होगा चाहिये

ಒತ್ತಾಯ, ಆವಶ್ಯಕತೆ, ಬೇಕು, ಮೊದಲಾದ ಆವಶ್ಯಕತಾ ಬೋಧಕ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕಾದರೆ ಕೃದಂತ ಭಾವನಾಮದ ಜೊತೆಗೆ ಮೇಲಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಕರ್ತೃಪದವು ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಆ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಪದವಿದ್ದರೆ ಕ್ರಿಯಾ ಪದವು ಕರ್ಮಪದದ ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೂ ಬರಬೇಕು. ಕರ್ಮಪದವಿಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರಾಗಲಿ, ಕರ್ಮಪದ ಇದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ को ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿದ್ದರಾಗಲಿ, ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

पडना ಒತ್ತಾಯ

राम को जाना पडा। ರಾಮನು ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು.

सीता को करना पडा। ಸೀತೆಯು ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು.

मोहन को एक रोटी खानी पडी। ಮೋಹನನು ಒಂದು ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕಾಯಿತು.

ललिता को दो रुपये देने पडे। ಲಲಿತಳು ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡಬೇಕಾಯಿತು.

है, था, होगा, ಆವಶ್ಯಕತೆ

राम को जाना है। ರಾಮನು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

सीता को आना है। ಸೀತೆಯು ಬರಬೇಕಾಗಿದೆ.

मुझे जाना था। ನಾನು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

राम को दो रोटियाँ खानी थीं। ರಾಮನು ಎರಡು ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

उसको जाना होगा। ಅವನು ಹೋಗಬೇಕಾಗುವುದು.

सीता को दो फल खाने होंगे। ಸೀತೆಯು ಎರಡು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕಾಗುವುದು.

चाहिये ಬೇಕು

सबको हिंदी पढनी चाहिये। ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂದೀ ಓದಬೇಕು.

राम को एक रोटी खानी चाहिये। ರಾಮನು ಒಂದು ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕು.

सीता को दो रोटियाँ खानी चाहिये। ಸೀತೆಯು ಎರಡು ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕು.

उसे एक फल खाना चाहिये। ಅವನು ಒಂದು ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕು.

---

9. वाक्यों के भेद ವಾಕ್ಯಗಳ ಭೇದಗಳು

(SYNTAX)

ವಾಕ್ಯಗಳು 3 ಬಗೆಗಳು : 1) साधारण वाक्य, 2) मिश्र वाक्य, 3) संयुक्त वाक्य

1. साधारण वाक्य ಸಾಧಾರಣ ವಾಕ್ಯ

ಒಂದೇ ಉದ್ದೇಶ (ಕರ್ತೃಪದ) ಮತ್ತು ಒಂದೇ ವಿಧೇಯ (ಕ್ರಿಯಾ ಪದ) ಇರುವ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಧಾರಣ ವಾಕ್ಯವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ :— राम आता है । ರಾಮನು ಬರುತ್ತಾನೆ.
सीता ने पढा । ಸೀತೆಯು ಓದಿದಳು.
बिल्ली दौडेगी। ಬೆಕ್ಕು ಓಡುವುದು.

2. मिश्र वाक्य ಮಿಶ್ರ ವಾಕ್ಯ

ಪ್ರಧಾನವಾದ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಒಂದು ವಿಧೇಯ ಇವಲ್ಲದೆ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಪೂರ್ಣ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿದ್ದರೆ ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಮಿಶ್ರ ವಾಕ್ಯವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ :— हमारा कर्तव्य है कि अपने देश की रक्षा करें ।
ನಮ್ಮ ದೇಶದ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ.
तुम वहाँ जाओगे या यहीं रहोगे ?
ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆಯೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲಿ ಇರುವೆಯೋ ?

3. संयुक्त वाक्य ಸಂಯುಕ್ತ ವಾಕ್ಯ

ಸಾಧಾರಣ ಅಥವಾ ಮಿಶ್ರವಾಕ್ಯಗಳು ಸಮುಚ್ಚಯ ಬೋಧಕ ಗಳಿಂದ ಸೇರಿರುವ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಯುಕ್ತ ವಾಕ್ಯ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ :— नेहरू जी देश के प्रधान मंत्री हैं और उनकी बेटी इंदिरा कांग्रेस की अध्यक्षा थीं जिसने आजकल उस पद को छोड दिया है ।
ನೆಹ್ರೂರವರು ದೇಶದ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಮಗಳು ಇಂದಿರೆಯು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷಳಾಗಿದ್ದು ಈಗ ಆ ಪದವಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

10. पत्र - लेखन ಕಾಗದಗಳ ಬರವಣಿಗೆ
(LETTER WRITTING)

ಇಂದಿನ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಪತ್ರಗಳ ರಚನೆಯ ಮಹತ್ತ್ವವು ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದು ಅದೂ ಒಂದು ಕಲೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿದೆ. ಪತ್ರಗಳು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಅಥವಾ ಯಾವ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೋ ಅದೂ ಸಹ ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿವೆ.

ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವವರು ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಮೊದಲು ಗಮನ ಕೊಡಬೇಕು.

1. लिखनेवालों का नाम, पता और तारीख।

   ಬರೆಯುವವರ ಹೆಸರು, ವಿಳಾಸ ಮತ್ತು ತಾರೀಖು ಮೇಲುಗಡೆ ಬಲಗಡೆ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಮತ್ತು ಎಡಗಡೆ *To* ಗೆ ಬದಲು सेवा में ಎಂದು ಬರೆಯಬೇಕು.

2. प्रशस्ति या प्रारंभ :—

   ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾರಂಭ–ಪತ್ರಗಳ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ पूज्य पिताजी, पूज्य माताजी, आदरणीय, मान्यवर ಇತ್ಯಾದಿ ಗೌರವ ಸೂಚಕ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ नमस्कार, प्रणाम, सादर प्रणाम, वन्दे ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

   ಸ್ನೇಹಿತರಾದರೆ प्रियमित्र, प्रियवर, प्यारी सहेली ललिता ಇತ್ಯಾದಿ ಒಂದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ सप्रेम नमस्ते ಯನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು.

   ಚಿಕ್ಕವರಾದರೆ चिरंजीवि, चिरायु रामु ಇತ್ಯಾದಿ ಒಂದನ್ನು ಬರೆದು आशीर्वाद ವನ್ನೂ ಬರೆಯಬೇಕು.

3. समाचार :—

ಈ ಕಾಲಂ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಸಮಾಚಾರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕು.

4 अंत :—

ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪತ್ರದ ಬಲಗಡೆ ದೊಡ್ಡವರಿಗಾದರೆ अपना आज्ञाकारी पुत्र, आपका प्रिय, आपका स्नेह भाजन ಇತ್ಯಾದಿಯೂ, ಸ್ನೇಹಿತರಾದರೆ तुम्हारा प्रियमित्र, तुम्हारा प्यारा दोस्त, तुम्हारी प्यारी सहेली ಇತ್ಯಾದಿ ಬರೆಯಬೇಕು.

कुछ पत्रों के नमूने

छुट्टी के लिये पत्र – ರಜಕ್ಕಾಗಿ ಪತ್ರ

साहित्य प्रसार मंदिर
555 नज़रबाद, मैसूर
ता ॥ 1-6-63

सेवा में
प्रधान अध्यापक
महाराजा हैस्कूल, मैसूर

मान्य प्रधान अध्यापकजी, सादर प्रणाम ।

अगले बुधवार (ता ॥ 5-6-63) को अपनी बहिन की शादी संपन्न 'होनेवाली है । अतः आपसे सविनय प्रार्थना करता हूँ कि आप कृपा करके मुझे दो दिन की छुट्टी मंजूर करें ।

आपका आज्ञाकारी विद्यार्थी
एम. सी. महेशचन्द्र गौड
X A वर्ग

पिताजी से रुपये माँगने का पत्र

साहित्य प्रसार मंदिर
555 नज़रबाद, मैसूर
ता॥ 1-7-63

पूज्य पिताजी की सेवा में
एम. सी. विजय लक्ष्मी के अनेक नमस्कार।

अभी हाल में अपने अरसू बोर्डिंग हैस्कूल में संगीत परीक्षा का केंद्र मंजूर हो गया है। यह परीक्षा देना मेरी भी बड़ी इच्छा है। अतः आप कृपया परीक्षा-शुल्क एवं खर्च के लिये पचीस रुपये भेज दें।

आपकी प्यारी पुत्री
एम. सी. विजयलक्ष्मी
VIII A वर्ग

11. वाक्यांश ವಾಕ್ಯಾಂಶಗಳು

(PHRASES)

ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಾಂಶಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃಪದಗಳಾಗಲಿ, ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗಲಿ, ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಇವುಗಳು ಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಸಹ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಾಕ್ಯದ ಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಇವು ಸಹಕಾರಿಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ಅಧಿಕ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ವಾಕ್ಯಾಂಶಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ :

1. इने गिने ಬಹಳ ಸ್ವಲ್ಪ इने गिने लोग ही विवेकी होते हैं ।

2. कोई न कोई ಯಾವುದಾದರೂ आदमी को कोई न कोई काम करना चाहिये ।

3. एक न एक ಒಂದಾದರೂ एक न एक दिन मोहनती अपनी मेहनत का फल पायेगा ।

4. हो सके तो ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ हो सके तो मैं कल आऊँगा ।

5. आस-पास ಹತ್ತಿರ शहर के आस-पास कोई जंगल नहीं है ।

6. जान-बूझकर ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದೂ जान-बूझकर कोई भूल नहीं करते ।

7. जैसे जैसे ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ जैसे जैसे देश स्वतंत्र हुआ वैसे वैसे अनेक कष्ट आने लगे ।

8. कम से कम ಕಡೆಯ ಪಕ್ಷ पेटी का दाम कम से कम एक रुपया होगा ।

9. कुछ न कुछ ಏನೋ ಸ್ವಲ್ಪ चींटी कुछ न कुछ काम करती रहती है ।

10. किताब का कीडा ಪುಸ್ತಕದ ಹುಳು किताब का कीडा मत बनो ।

मुहावरे ವಾಗ್ಧಾರೆ (ಹಿಡಿನುಡಿ)

(*IDIOMS*)

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಯಾ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವತಂತ್ರ ವಾಗ್ಧಾರೆಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯಂತೂ ಇವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ವಾಗ್ಧಾರೆಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಲ್ಲದ ಭಾಷೆಯು ಸರಸತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರಲಾರದು.

ವಾಗ್ಧಾರೆಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಅರ್ಥವು ನಮಗೆ ಮೇಲೆ ಕಾಣುವ ಶಬ್ದಾರ್ಥಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು ನಾವು ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳ ಅವಶ್ಯಕವೆನಿಸಿದೆ.

ಈ ಕೆಳಗೆ ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯ ಕೆಲವು ವಾಗ್ಧಾರೆಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಅರ್ಥ ಸಹಿತ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ವಾಕ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ:

1. कमर कसना—ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. चीनियों को खदेड़ने के लिये सारा देश कमर कसे हुए है ।

2. फूला न समाना—ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವುದು. परीक्षा में अपने को उत्तीर्ण पाकर लड़का फूला न समाया ।

3. काम तमाम कर देना—ಕೊಂದುಬಿಡುವುದು. सिपाहियों ने वैरियों का काम तमाम कर दिया ।

4. शोर मचाना—ಗಲಾಟೆಮಾಡುವುದು. वर्ग में अध्यापक की गैर हाजिरी में लड़के शोर मचाते हैं ।

5. पेट में चूहे दौडना—ಹಸಿವಾಗುವುದು. कुछ खाये बिना सुबह से शाम तक काम करने से किसान के पेट में चूहे दौडते हैं।

6. भौंहें चढना—ಕೋಪಗೊಳ್ಳುವುದು. समुद्र राजा को मार्ग न देता हुआ देखकर रामचंद्रजी की भौंहें चढगयीं।

7. बात खुल जाना—ಗುಟ್ಟು ರಟ್ಟಾಗುವುದು. कीचक का वध रहस्य में हुआ मगर पीछे बात खुल गयी।

8. गले लगाना—ಆಲಿಂಗನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. उसने अपने बच्चे को गले लगाया।

गिनती के शब्द

(एक से पचास तक)

१	एक	१८	अठारह	३५	पैंतीस
२	दो	१९	उन्नीस	३६	छत्तीस
३	तीन	२०	बीस	३७	सैंतीस
४	चार	२१	इक्कीस	३८	अड्तीस
५	पाँच	२२	बाईस	३९	उंतालीस
६	छः	२३	तेईस	४०	चालीस
७	सात	२४	चौबीस	४१	इकतालीस
८	आठ	२५	पच्चीस	४२	बयालीस
९	नौ	२६	छब्बीस	४३	तैंतालीस
१०	दस	२७	सत्ताईस	४४	चौवालीस
११	ग्यारह	२८	अट्ठाईस	४५	पैंतालीस
१२	बारह	२९	उंतीस	४६	छियालीस
१३	तेरह	३०	तीस	४७	सैंतालीस
१४	चोदह	३१	इकतीस	४८	अड़तालीस
१५	पंद्रह	३२	बत्तीस	४९	उनचास
१६	सोलह	३३	तैंतीस	५०	पचास
१७	सत्रह	३४	चौंतीस		

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

कुछ संख्याएँ ಕೆಲವು ಸಂಖ್ಯೆಗಳು

१/४ $\frac{1}{4}$ पाव

१/२ $\frac{1}{2}$ आधा

३/४ $\frac{3}{4}$ पौना

१ १/४ $1\frac{1}{4}$ सवा

१ १/२ $1\frac{1}{2}$ डेढ

१ ३/४ $1\frac{3}{4}$ पौने दो

२ १/४ $2\frac{1}{4}$ सवा दो

२ १/२ $2\frac{1}{2}$ ढाई

२ ३/४ $2\frac{3}{4}$ पौने तीन

३ १/४ $3\frac{1}{4}$ सवा तीन

३ १/२ $3\frac{1}{2}$ साढे तीन

इत्यादि

अभ्यास ಅಭ್ಯಾಸಗಳು

शब्दों का वर्गीकरण ಶಬ್ದಗಳ ಬಗೆಗಳು (ಪುಟ 15)

1. ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಅವು ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು? ಅವು ಯಾವುವು?
2. ವಿಕಾರಿ ಶಬ್ದವೆಂದರೇನು? ಅದರ ಭೇದಗಳಾವುವು?
3. ಅವಿಕಾರಿ ಶಬ್ದವೆಂದರೇನು? ಅದರ ಭೇದಗಳಾವುವು?
4. ವಿಕಾರಿ, ಅವಿಕಾರಿ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿ.

संज्ञा ನಾಮಪದಗಳು (ಪುಟ 16-33)

1. ನಾಮಪದ ಎಂದರೇನು? ಎಷ್ಟು ವಿಧ? ಯಾವ್ಯಾವು?
2. ರೂಢನಾಮ (जातिवाचक संज्ञा) ಅಂಕಿತನಾಮ (व्यक्तिवाचक संज्ञा) ಭಾವನಾಮ (भाववाचक संज्ञा)ಗಳೆಂದರೇನು? ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಶದೀಕರಿಸಿ.
3. ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನಾಮಪದಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅವು ಎಂತಹ ನಾಮ ಪದಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯ ಮೂಲಕ ವಿಶದೀಕರಿಸಿ—

लड़का	पाप	किताब	कलम
झंडा	संतोष	ललिता	सच
रमेश	मेज	प्रेम	मैदान
मैसूर	गंगा	गणेश	चामुंडी

ವಿ. ಸೂ :—ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಪ್ರಕರಣ ಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಕಾರಣ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಮುಂದಿನ ಪರಿಷ್ಕರಣದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅಭ್ಯಾಸಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಡೆಯ ಲೆಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

4. "ಲಿಂಗ"ವೆಂದರೇನು ? ಅದು ಎಷ್ಟು ವಿಧ ? ಮತ್ತು ಅವು ಯಾವುವು ? ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಲಿಂಗಗಳು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿವೆ ?

5. ಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ನಾಮಪದಗಳ ಲಿಂಗನಿರ್ಣಯ ಸುಲಭ ; ಏಕೆ ?

6. ಅಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ನಾಮಪದಗಳ ಲಿಂಗನಿರ್ಣಯ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ ; ಏಕೆ ?

7. ಅಪ್ರಾಣಿವಾಚಕ ನಾಮಪದಗಳ ಲಿಂಗನಿರ್ಣಯವನ್ನು ನೀವು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವಿರಿ ? ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿ.

8. ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ನಾಮಪದಗಳನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ—

यह छोटा लडका है।	यह छोटी किताब है।
वहाँ पाठशाला की घंटी है।	वहाँ राम का भाई है।
सूरज निकलता है।	लाली फैलती है।
गाडी आयी।	लड़का गया।
राम आयेगा।	सीता आयेगी।
कन्नड हमारी भाषा है।	हिमालय पहाड ऊँचा है।

9. ನಾಮಪದಗಳ ಲಿಂಗಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಯಾವುವು ? ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ಎರಡೆರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಿ.

10. ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಾಮಪದಗಳ ಲಿಂಗವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ—

बालक	धोबिन	बैल	सियार
साहेब	बाघ	औरत	सुता
पुत्र	मोर	पति	लड़की
चाची	सेठानी	माँ	विद्यार्थी

11. ವಚನ (वचन) ಎಂದರೇನು ? ಅವು ಎಷ್ಟು ವಿಧ ? ಯಾವುವು ?

12. ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನಾಮಪದಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟದೆ. ಅವುಗಳ ವಚನಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸಿ—

घर	फल	बेंचें	कमरे
पुस्तकें	कवि	भाई	पाठशाला
बेटी	आदमी	टोपी	लड़का
हाथी	वस्तु	बहुएँ	सेवाएँ

13. ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯ (कारक चिह्न) ಎಂದರೇನು? ಅವು ಎಷ್ಟು ವಿಧ? ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ?

14. ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸೇರುವಾಗ ಆಗುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸಿ.

15. का, के, की ನಿಯಮವನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿ.

सर्वनाम ಸರ್ವನಾಮಗಳು (ಪುಟ 34–38)

1. ಸರ್ವನಾಮವೆಂದರೇನು? ಸರ್ವನಾಮಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧ? ಯಾವ್ಯಾವು ಎಂಬುದನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿ.

2. मैं, हम, तुम, वह, वे, कौन, जो, कोई ಈ ಸರ್ವನಾಮಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ.

3. ಇವುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ—

मैं+का	जो+ने	तुम+को	वह+को
मैं+की	जो+को	कोई+से	वे+का
मैं+के	तुम+का	कौन+को	वे+ने

विशेषण ವಿಶೇಷಣಗಳು (ಪುಟ 39–42)

1. ನಾಮವಿಶೇಷಣವೆಂದರೇನು? ಅವು ಎಷ್ಟು ವಿಧ? ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡಿ.

2. ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಭರ್ತಿಮಾಡಿ—

अच्छा, कम, छोटी, चार, ज्यादह, वह

राम — लड़का है ।	वे — मेजें हैं ।
सीता — लड़की है ।	— खर्च करो ।
थैली में — पैसे हैं ।	— सीता है ।

क्रिया ಕ್ರಿಯಾಪದ (ಪುಟ 43–46)

1. ಕ್ರಿಯಾಪದ (क्रिया) ಎಂದರೇನು ?
2. ಕ್ರಿಯಾಪದದ ರಚನೆ ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆ? ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿ.
3. ಧಾತು (धातु) ಎಂದರೇನು ? ಅವು ಎಷ್ಟು ವಿಧ ?
4. ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತು (अकर्मक धातु) ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತು (सकर्मक धातु) ಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಗುರ್ತಿಸಬಹುದು ?
5. ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಕರ್ಮಕ, ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ—

कर ಮಾಡು	आ ಬಾ	दौड़ ಓಡು
उठ ಏಳು	बैठ ಕುಳಿತುಕೋ	पी ಕುಡಿ
लिख ಬರಿ	जाग ಎಚ್ಚರವಾಗು	खा ತಿನ್ನು
सुन ಕೇಳು	निकल ಹೊರಡು	गा ಹಾಡು

काल ಕಾಲಗಳು (ಪುಟ 47–51)

वर्तमानकाल ವರ್ತಮಾನಕಾಲ

1. ಕಾಲಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಧ? ಅವು ಯಾವುವು ?
2. ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವಿಧ ? ಅವು ಯಾವುವು ?
3. ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ತಮಾನಕಾಲ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ

ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ರಚಿಸಬಹುದು ? ಉದಾಹರಣೆಸಹಿತ ವಿವರಿಸಿ.

4. ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತಪ್ಪಾದ ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿ—

राम आती है।	विमला उठता होगा।
सीता खेलता है।	दो लड़के उठती होगी।
लड़का जा रहे हैं।	शंकर आते होंगे।
लड़की जा रहा है।	गोपाल खेलती हैं।

भूतकाल ಭೂತಕಾಲ (ಪುಟ 51-54)

अकर्मक धातु ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತು

1. ಭೂತಕಾಲ ಎಂದರೇನು ? ಅವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ವಿಧ ? ಯಾವ್ಯಾವು ?

2. ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲದ (सामान्य भूतकाल) ದ ಕ್ರಿಯಾಪದದ ರಚನೆ ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ ?

3. ಆಸನ್ನ ಭೂತಕಾಲ (आसन्न भूतकाल) ಕ್ಕೂ ಪೂರ್ಣಭೂತ ಕಾಲ (पूर्ण भूतकाल) ಕ್ಕೂ ಏನು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ?

4. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಮೂರು ಭೂತಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ ಎರಡು ಲಿಂಗ ವಚನಗಳಲ್ಲೂ ನಡೆಯಿಸಿ.

ಈ ರೀತಿ :—

	ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೂತಕಾಲ		ಆಸನ್ನ ಭೂತಕಾಲ		ಪೂರ್ಣ ಭೂತಕಾಲ	
	ಏಕ	ಬಹು	ಏಕ	ಬಹು	ಏಕ	ಬಹು
आ ಪು.	आया	आये	आया है	आये हैं	आया था	आये थे
ಬಾ ಸ್ತ್ರೀ.	आयी	आयीं	आयी है	आयी हैं	आयी थी	आयी थीं

जा, उठ, जाग, दौड, बैठ ಇತ್ಯಾದಿ.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

भूतकाल ಭೂತಕಾಲ (ಪುಟ 54-56)

सकर्मक धातु ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತು

1. ಕರ್ತೃಪದಕ್ಕೆ 'ने' ಪ್ರತ್ಯಯ ಯಾವಾಗ ಸೇರುತ್ತದೆ? ಆಗ ಕ್ರಿಯಾಪದದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಾವುವು? ಉದಾಹರಣೆಸಹಿತ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿ :—
2. खा ಧಾತುವಿಗೆ ने ಪ್ರತ್ಯಯದಿಂದುಟಾಗುವ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳಿಗೂ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿ.
3. ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡಿ :—

राम ने एक रोटी —— (खा)
सीता ने काफी को —— (पी)
एक लडके ने दो फल —— (खा)
लडकी ने एक पाठ —— (लिख)
लडकों ने दो पाठ —— (लिख)
राम ने —— (खा)
सीता ने —— (पी)

भविष्यत्काल ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ (ಪುಟ 57-58)

1. ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ ಎಂದರೇನು? ಅದು ಎಷ್ಟು ವಿಧ? ಯಾವ್ಯಾವು?
2. सुन ಧಾತುವಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ (सामान्य भविष्यत्काल)ದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
3. ಖಾಲಿ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡಿ :—

राम — (आ)
सीता — (जा)
दो कुत्ते — (दौड)
तीन गायें — (चर)
लड़के मैदान में — (खेल)
लड़कियाँ स्कूल में — (पढ़)
मैं — (आ)
तुम कहाँ — ? (जा)

क्रियाविशेषण ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣ (ಪುಟ 61-62)

1. ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣ ಎಂದರೇನು? ಅದು ಎಷ್ಟು ವಿಧ? ಯಾವ್ಯಾವು?
2. ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾದುದನ್ನು ಆರಿಸಿ ತುಂಬಿರಿ :—

कल, दूर, एक-एक, आज, नजदीक, अवश्य, साफ-साफ, ज़रूर.

विमला — गयी ।
शंकर — जायेगा ।
बेंगलूर — है ।
बंबई — है ।
हिंदी — पढ़नी चाहिये ।
तुम — बोलों ।
— पानी बरसने लगा ।
तुम खूब पढो — पास होओगे ।

संबंधसूचकाव्यय ಸಂಬಂಧಸೂಚಕಾವ್ಯಯ (ಪುಟ 63-64)

1. ಸಂಬಂಧಸೂಚಕಾವ್ಯಯವೆಂದರೇನು? ಅದು ಎಷ್ಟು ವಿಧ? ಯಾವ್ಯಾವು?
2. ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸಂಬಂಧಸೂಚಕಾವ್ಯಯಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾದುದನ್ನು ಆಯ್ದು ತುಂಬಿರಿ :—

की जगह, के अंदर, के पीछे, के पास, की तरफ, के सामने की तरह, के बाहर, के नीचे, की ओर.

घर — एक पेड है ।
स्कूल — मैदान है ।
अहमद — एक रुपया है ।
तुम गाँव — मत जाओ ।
राम — कृष्ण है ।
मैं मार्केट — जाता हूँ ।
पानी — मछलियाँ रहती हैं ।
मेज — स्टूल है ।
डाक घर — एक पेटी है ।
आजकल उसकी — में कौन है ?

समुच्चयबोधक ಸಮುಚ್ಚಯಬೋಧಕಗಳು (ಪುಟ 64-65)

1. ಸಮುಚ್ಚಯಬೋಧಕ ಎಂದರೇನು? ಅವು ಯಾವ್ಯಾವು?
2. ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಮುಚ್ಚಯಬೋಧಕಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರಿ :—

   और, क्योंकि, पर, कि, इसलिये.

   राम बोला — मैं स्कूल जाऊँगा ।

   तुम वहाँ जाओगे — नहीं ।

   सीता — विमला खेलने गयीं ।

   लडके ने खूब पढा — उत्तीर्ण नहीं हुआ ।

   आज मैं स्कूल नहीं गया — मुझे कुछ काम था ।

   राम के पास पैसे थे — वह सिनेमा गया ।

विधिरूप ವಿಧಿರೂಪ ಕ್ರಿಯೆಗಳು (ಪುಟ 66-67)

1. ವಿಧಿರೂಪ ಎಂದರೇನು ? ಅದು ಯಾವ ಯಾವ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ?
2. ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಶುದ್ಧ ವಾಕ್ಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಿ ಬರೆಯಿರಿ :—

तुम कलम से लिख ।

आप हिंदी सिखाओ ।

तू स्कूल जाओ ।

तुम मैदान में खेलिये ।

आप पानी पिओ ।

तुम यह कलम लीजिये ।

तू अंदर चलो ।

आप बाहर मत जा ।

तुम सबेरे जल्दी उठ ।

आप काफी पिओ ।

तू दूध पिओ ।

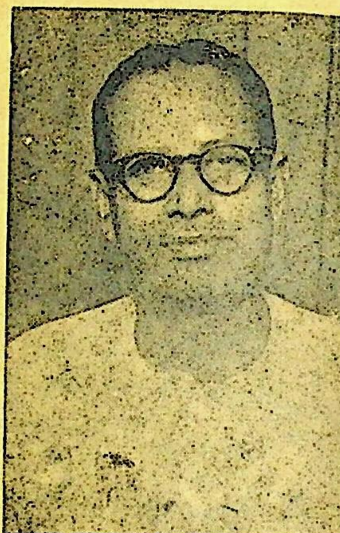
आप यह काम करो ।

ಅರ್ಪಣೆ

ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆಯ 3ನೆಯ ಪರಿಷ್ಕರಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಾಯ, ಸಹಕಾರ ಹಾಗೂ ಸಹಾನುಭೂತಿಯುತ ನೆರವು ನೀಡಿದ, ನೀಡಲಿರುವ ನನ್ನ ಮಾನ್ಯ ಮಿತ್ರ ವೃಂದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಅನಂತಾನಂತ ವಂದನೆಗಳು.

ಮೈಸೂರು
10-7-1963

ಚಿಕ್ಕನರಸಿಂಹಯ್ಯ
ಹಿಂದೀ ಅಧ್ಯಾಪಕ

ಲೇಖಕ

ಶ್ರೀ ಪಿ. ಎನ್. ಜವರಪ್ಪಗೌಡ, ಬುಕ್ ಸೆಲ್ಲರ್,
ತಾಲ್ಲೋಕು ಆಫೀಸ್ ಸರ್ಕಲ್, ಮಂಡ್ಯ.

ಮತ್ತು

ಮೈಸೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಪುಸ್ತಕ ಮಾರಾಟಗಾರರಲ್ಲಿಯೂ
ಪ್ರತಿಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.